

SHQIP NË PËRDITSHMËRI

Doracak me shembuj
shqip – gjermanisht

ALBANISCH IM ALLTAG

Handreichung mit Beispielen
Albanisch – Deutsch

Naxhi Selimi

Redaktimi i versionit shqip / Redigierung der
albanischen Version: Prof. Nuhi Gashi

Faqosja / Layout: Artemisia Astolfi

Ilustrimet / Illustrationen: Zana Selimi

Incizimi / Tonaufnahme: Rovenë Gjeçaj &
Jozef Bashota

Të gjitha të drejtat të rezervuara /
Alle Rechte vorbehalten
© Autori / Autor

Pädagogische Hochschule Schwyz, Goldau 2022

Ky material praktik është pjesë e projektit 'Gjuha shqipe
në kontakt' (projekt nr. SNF 100015L_182126 / 1),
financuar nga

Dieses Lernmaterial entstand im Rahmen des Projekts
'Albanisch im Kontakt' (Projekt-Nr. SNF 100015L_182126 /
1), gefördert von SNF, DFG, PHSZ

FONDS NATIONAL SUISSE
SCHWEIZERISCHER NATIONALFONDS
FONDO NAZIONALE SVIZZERO
SWISS NATIONAL SCIENCE FOUNDATION

Deutsche
Forschungsgemeinschaft

pädagogische hochschule schwyz

Përmbajtja

PJESA I

1 Fjalë hyrëse

1.1 Dialektet e gjuhës shqipe

1.2 Dallimet në mes gegërishtes dhe toskërishtes

1.3 Shqipja letrare si ombrellë e dialekteve

1.4 Kalimi nga gjuha shqipe në gjuhën gjermane dhe anasjelltas

PJESA II

2 Katër module me shembuj dhe pyetje për të menduar

Moduli I: Sporti

Moduli II: Muzika

Moduli III: Profesionet

Moduli IV: Pushimet

3 Ekskurs

4 Përgjigjet

PJESA III

5 Alfabeti i gjuhës shqipe

6 Gramatika

6.1 Pasqyrë e pjesëve të ligjëratës

6.2 Llojet e fjalive

6.3 Tipat e fjalive

6.4 Kohët gramatikore

6.5 Pasqyrë e terminologjive gramatikore

6.6 Shënime të tjera rreth gramatikës

7 Glosar

Literatura e përdorur

Burimet e fotografive

Inhalt

TEIL I

1 Einleitende Worte

1.1 Dialekte des Albanischen

1.2 Unterschiede zwischen Gegisch und Toskisch

1.3 Standardalbanisch als Dach der Dialekte

1.4 Wechsel zwischen den Sprachen Albanisch und Deutsch

TEIL II

2 Vier Bausteine mit Beispielen und Fragen zum Nachdenken

Baustein I: Sport

Baustein II: Musik

Baustein III: Berufe

Baustein IV: Urlaub

3 Exkurs

4 Lösungen

TEIL III

5 Das albanische Alphabet

6 Grammatik

6.1 Wortarten im Überblick

6.2 Satzarten

6.3 Satztypen

6.4 Grammatische Zeiten

6.5 Grammatische Begriffe im Überblick

6.6 Weitere grammatische Hinweise

7 Glossar

Benutzte Literatur

Bildnachweis

PJESA I / TEIL I

1. Fjalë hyrëse

Shumë njerëz që rriten e jetojnë në mërgatë sjellin nga historia e tyre familjare njohuri bazë të gjuhës shqipe të cilat duan t'i thellojnë. Ky doracak, që po ua prezantojmë në dy gjuhë (shqip e gjermanisht), i inkurajon dhe i ndihmon të interesuarit që të flasin lirshëm dhe të vetësigurt gjatë bisedave të përditshme në gjuhën shqipe. Doracaku ofron shembuj për biseda konkrete rreth sportit, muzikës, profesioneve dhe pushimeve. Mbi këto tema të përzgjedhura flitet në shkollë, në universitet, në sipërmarrje, në vendin e punës ose gjatë kohës së lirë.

Doracaku e mbulon shumëllojshmërinë e shqipes së folur dhe nuk i zëvendëson materialet mësimore që përfshijnë edhe pjesën e shkruar dhe që ndryshojnë në aspektin didaktik.

Pjesa I (e parë) përfshin këtë hyrje dhe *nënkapitujt* që vijonë. Kjo pjesë e përshkruan shkurtimisht raportin e dialekteve gegë dhe toskë me shqipen letrare.

Pjesa II (e dytë) përfshin katër module që kanë strukturë të njëjtë dhe që paraqesin shembuj konkret mbi temën e sportit, muzikës, profesioneve dhe pushimeve (*kapitulli 2*). Shkalla e vështirësisë në secilin modul sa vjen e vijon duke u rritur. Gjatë ballafaqimit me këto tema, lexuesi apo lexuesja që nga fillimi ka rol aktiv dhe nuk ka nevojë që dikush nga jashtë t'ia sqarojë përmbajtjen e moduleve. Për shembull, nëse doni ta ushtroni fjalorin gojor në fushën e profesioneve, atëherë shkon drejt te kjo temë, pa i përfillur tri temat e tjera të sipërpërmendura.

Pjesa III (e tretë) përmban disa sqarime shtesë për të gjithë ata që duan të dinë më shumë rreth gjuhës shqipe. Kjo pjesë prezanton alfabetin shqip (*kapitulli 5*), disa terma të rëndësishëm të gramatikës (*kapitulli 6*) dhe një glosar me fjalë kyçe të sqaruara në kontekstin e këtij doracaku (*kapitulli 7*).

Falë kontributit të shumë individëve, ky material u realizua me sukses. I falënderoj të gjithë ata që e përkrahën realizimin e këtij doracaku.

1. Einleitende Worte

Im deutschsprachigen Umfeld leben eine Menge Personen, die Grundkenntnisse des Albanischen aus ihrer Familiengeschichte mitbringen und diese weiter vertiefen wollen. Die vorliegende Handreichung (Albanisch und Deutsch) möchte dazu beitragen, dass Interessierte sich im Alltag sprachlich sicher fühlen, wenn sie Albanisch sprechen. Sie präsentiert konkrete Beispiele für mündliche Gespräche über Sport, Musik, Berufe und Urlaub: Themen, über die man in der Schule, an der Universität, im Lehrbetrieb, am Arbeitsplatz oder in der Freizeit spricht.

Die Handreichung bezieht sich auf das gesprochene Albanisch und ist kein Ersatz für bestehendes Lehrmaterial, das auch Geschriebenes abdeckt und didaktisch anders aufgebaut ist.

Teil I umfasst diese Einleitung und die nachfolgenden *Unterkapitel*. Darin wird das Verhältnis der Dialekte Gegisch und Toskisch zum Standardalbanischen kurz dargestellt.

Teil II umfasst vier ähnlich aufgebaute Bausteine mit praktischen Beispielen zum Thema Sport, Musik, Berufe und Urlaub (*Kapitel 2*). Der Schwierigkeitsgrad wird dabei im Verlauf des jeweiligen Bausteins erhöht. Bei der Auseinandersetzung mit den Inhalten hat man von Anfang an eine aktive Rolle und kann diese ohne externe Hilfe bearbeiten. Will man zum Beispiel den Wortschatz zum Thema Berufe üben, geht man direkt zu diesem Baustein, ohne die anderen zu berücksichtigen.

Teil III enthält weiterführende Informationen für diejenigen, die mehr über das Albanische wissen möchten. Er präsentiert das albanische Alphabet (*Kapitel 5*), einige wichtige grammatische Begriffe (*Kapitel 6*) sowie ein Glossar mit wissenswerten Begriffen, die im Kontext dieser Handreichung erklärt werden (*Kapitel 7*).

Zum Gelingen dieser Handreichung haben mehrere Personen beigetragen. Ich danke allen, die mitgewirkt haben.

1.1 Dialektet e gjuhës shqipe

Gegërishtja dhe toskërishtja janë dy dialektet kryesorë të gjuhës shqipe. Këta dialekte përfshijnë disa nëndialekte regjionale. Lumi Shkumbin në Shqipërinë e Mesme konsiderohet si vija e bashkimit të dialektit gegë dhe toskë. Në pjesët e Shqipërisë Jugore dhe pjesërisht në Maqedoninë e Veriut dominon toskërishtja. Gegërishtja flitet në veri të Shqipërisë, në Malin e Zi, në Kosovë, në Serbinë Jugore dhe në pjesën më të madhe të Maqedonisë së Veriut. Shqipja që flitet në Greqi quhet arvanisht-ja, kurse ajo në Itali arbërisht-ja.

1.1 Dialekte des Albanischen

Das Albanische kennt die Hauptdialekte Toskisch und Gegisch. Diese umfassen regionale Unterdialekte. Der Fluss Shkumbin in Mittelalbanien gilt als Vereinigungslinie beider Dialekte. In Südalbanien und teilweise auch im Südwesten Nordmazedoniens dominiert Toskisch. In Nordalbanien, Montenegro, Kosovo, Südserbien, Nordmazedonien wird Gegisch gesprochen. Das Albanische, das in Griechenland gesprochen wird, wird Arvanitis genannt, dasjenige in Italien Arbëresh.

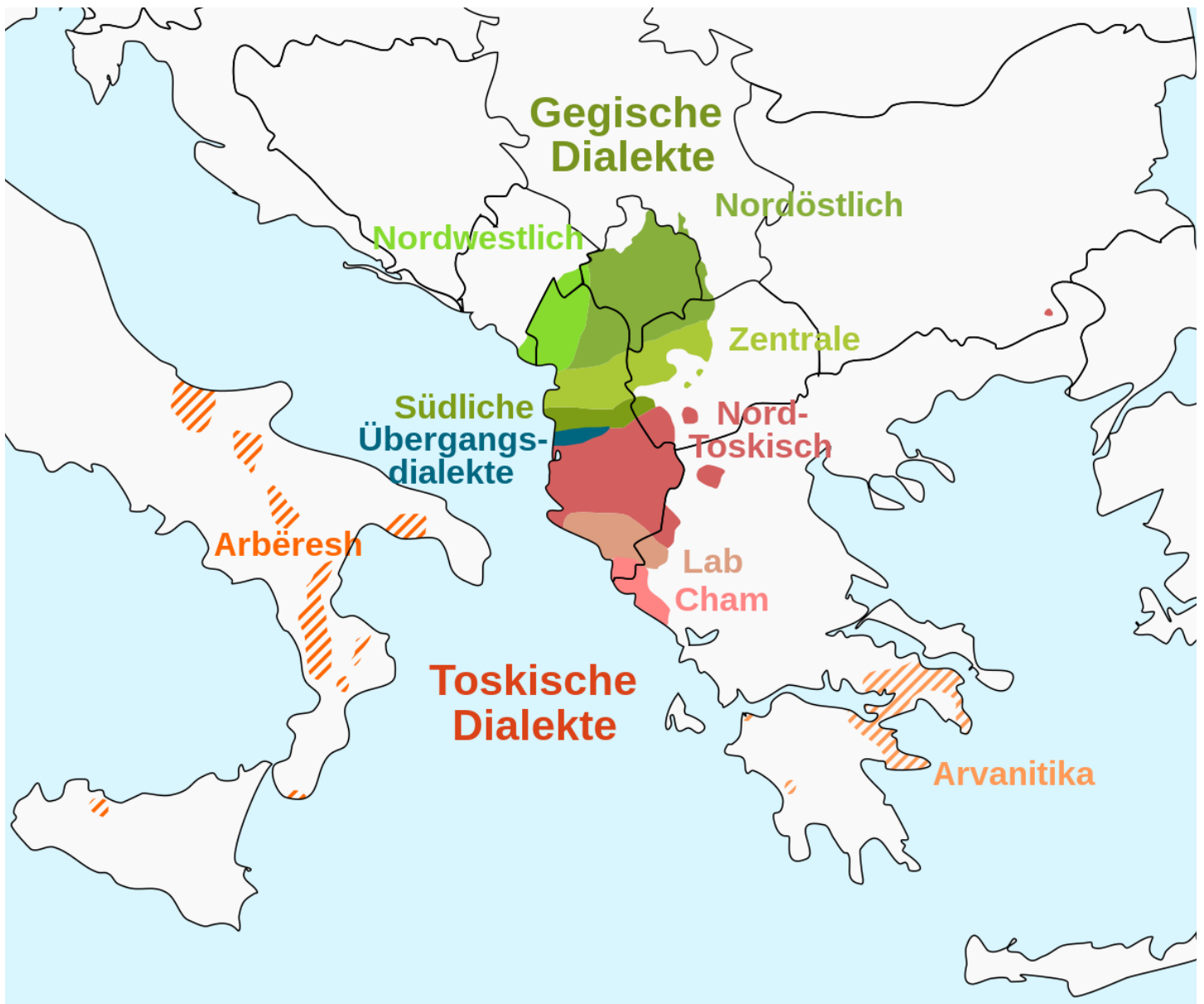

Fig. 1: Dialektet e gjuhës shqipe

Abb. 1: Dialekte der albanischen Sprache

1.2 Dallimet në mes gegërishtes dhe toskërishtes

Midis dialektit gegë dhe toskë ekzistojnë disa dallime sistemore dhe tërheqëse të cilat po i pasqyrojmë në mënyrë tabelare:

Gegërisht	Toskërisht
theksimi i zanores së gjatë â : zâ , bâj , nân , kambân , zân	theksimi i zanores së mbyllur ë : zë , bëj , nënë , këmbërë , zënë ; ë -ja zëvendësohet nga â -ja.
përdorimi i zanores dyshe ue ose u : due , ftue , gru , mu	e barabartë me ua : dua , ftua , grua , mua
rrokja vo si voj , vorfen përdorimi i -n në mes zanoreve: zuna , ranë	e barabartë me va si vaj , varfër e barabartë me -r : zura , rërë
bashkëtingëlloret e theksuara në fund të fjalës: i madh , zog , gjedh	të pa theksuara: i math , zok , gjeth
bashkëtingëlloret e reduktuara: m , n , nj : mush , ven , njesh	të theksuara: mb , nd , ng , ngj : mbush , vënd , ngjesh
tingulli -j në mes zanoreve: i dej , rrâj format -sha , -she : punojsha , shkojshe	tingulli i theksuar -nj : i denjë , rrënjë e barabartë me -nja , -nje : punonja , shkonje
nuk i merr parasysh këto mbaresa gjatë lakimit : -ur , -rë , -ar : kap , pa , hap , la , pushu	marrja parasysh e -ur , -rë , -ar : kapur , parë , hapur , pushuar
forma paskajore me : me shkue	e barabartë me për të : për të shkuar
e ardhmja: kam me : kam me knue. (Në Kosovë reduktohet rasa [kasusi] në bisedat e përditshme.)	e barabartë me do të : do të këndo
disa emra përdoren në gjininë femërore: shneta , nera	në gjininë mashkullore: shëndeti , nderi
në kohën e shkuar (imperfekt), në Kosovë përdoret -sh : lexojsha , folshna këndoj shna , hyjshum .	pa -sh : lexoja , flisja , këndoja , hynim

1.2 Unterschiede zwischen Gegisch und Toskisch

Zwischen dem gegischen und toskischen Dialekt gibt es einige systematische und eingängige Unterschiede, die nachfolgend tabellarisch dargestellt werden:

Gegisch	Toskisch
Aussprache des langen Vokals â : zâ , bâj , nân , kambân , zân [Stimme, machen, Mutter, Glocke, gefangen]	Aussprache des geschlossenen Vokals ë : zë , bëj , nënë , këmbërë , zënë ; ë entspricht â .
Gebrauch des Doppelvokals ue oder u : due , ftue , gru , mu [ich will, einladen, Frau, mich]	entspricht ua : dua , ftua , grua , mua
Gebrauch der Lautfolge vo wie voj , vorfen [Öl, arm]	entspricht va wie vaj , varfër
Gebrauch von -n zwischen Vokalen: zuna , ranë [fangen, Sand]	entspricht -r : zura , rërë
Stimmhafte Konsonanten am Ende eines Wortes: i madh , zog , gjedh [gross, Vogel, Rind]	stimmlos: i math , zok , gjeth

Vereinfachte Konsonantengruppen: m, n, nj : mush, ven, njesh [füllen, Ort, anspornen, verdichten]	ausgesprochen: mb, nd, ng, ngj : mbush, vend, ngjesh
Der Laut -j zwischen Vokalen: i de j , rrâ j [würdig, Wurzel]	ausgesprochener Laut -nj : i den jë , rrën jë
Formen -sha, -she : punoj sha ; shkoj she [ich arbeitete, du gingest]	entspricht -nja, -nje : punon ja , shkon je
Berücksichtigt keine infiniten Partizipien: -ur, -rë, -ar : kap, pa, hap, la, pushu [fangen, sehen, öffnen, waschen, pausieren]	berücksichtigt -ur, -rë, -ar : kap ur , par ë , hap ur , push uar
Marker für nicht finite Formen me : me shku [gehen]	entspricht për të : për të shkuar
Futur mit Hilfsverb haben : kam me : kam me knu [ich werde singen] (In Kosova wird der Kasus im gesprochenen Gegisch eher reduziert.)	entspricht do të : do të këndoj
Einige Substantivtypen sind im Gegischen feminin, mit der entsprechenden Endung: shnet a , nera a [die Gesundheit, die Ehre].	im Toskischen sind sie maskulin: shëndet i , nder i
Für die Bildung des Imperfekts wird in Kosova das Suffix -sh gebraucht: lexoj sha , fol sh na këndoj sh na, hyj sh um [ich las, ich sprach, ich sang, wir traten ein].	ohne -sh : lexoj a , flisj a , këndoj a , hynim

1.3 Shqipja letrare si ombrellë e dialekteve

Gjuha letrare (apo standarde) është ombrellë e dialekteve kryesorë dhe si e tillë është njëkohësisht emërues i përbashkët për të gjithë folësit e gjuhës shqipe. Paravësisht nëse dikush flet gegërisht apo toskërisht, ata lehtë e kuptojnë njëri-tjetrin, duke përdorur shqipen standarde me disa elementë të njërit apo tjetrit dialekt.

1.4 Kalimi nga gjuha shqipe në gjuhën gjermane dhe anasjelltas

Kalimi nga gjuha shqipe në gjermanisht është i theksuar dhe e vulos përditshmërinë e njerëzve që jetojnë në trojet gjermanishtfolëse. Ka situata kur disa individë në përgjithësi flasin shqip, mirëpo ndonjë fjali, pjesë fjalie apo fjalë e përdorin në gjuhën gjermane dhe anasjelltas.

1.3 Standardalbanisch als Dach der Dialekte

Standardalbanisch gilt als Dach der Hauptdialekte und stellt den Kommunikationsrahmen für alle Sprecher und Sprecherinnen dar. Unabhängig davon, ob sie den gegischen oder toskischen Dialekt sprechen, können sie sich problemlos verständigen, indem sie ein dialektal gefärbtes Standardalbanisch verwenden.

1.4 Wechsel zwischen den Sprachen Albanisch und Deutsch

Der Wechsel zwischen Albanisch und Deutsch prägt oft den Alltag mehrsprachiger Personen. Es gibt Gesprächssituationen, in denen mehrheitlich Albanisch gesprochen wird, jedoch einzelne Sätze, Satzteile oder Wörter in deutscher Sprache gebraucht werden und umgekehrt.

Arsyet për këtë janë të ndryshme, kështu që disa njerëz mund ta kenë më lehtë t'i shpjegojnë situatat apo faktet e caktuara në gjermanisht, sepse flasin më mirë gjermanisht sesa shqip. Disa të tjerë ndihen në të dyja gjuhët të sigurt, por kalojnë nga njëra gjuhë në tjetrën, sepse e dinë se personi me të cilin bisedojnë i zotëron të dyja gjuhët. Të tjerëve u mungojnë disa fjalë (sidomos në gjuhën shqipe), prandaj i zëvendësojnë ato me fjalë gjermane. Mirëpo, ka edhe nga ata që me vetëdije flasin një lloj gjuhe të fshehtë në hapësirat publike, duke përdorur me qëllim ndonjë fjalë shqipe apo gjermane, në mynyrë që mos ta kuptojnë të tjerët përrreth atë që flitet. Ose e përdorin këtë lloj gjuhe, sepse janë plotësisht të vetëdijshëm për rëndësinë e gjuhëve dhe duan ta tregojnë këtë. Kjo që thamë ilustrohet me anë të këtyre shembujve që janë marrë nga bisedat origjinale të disa individëve që i kemi intervistuar:

Shembulli 1:

N'film o kan ni burr edhe i ka **pflücken** do **Birnen** pej ni **Baum**. Tani i ka marr edhe i ka shti n'ni **korb**.

Shembulli 2:

Ka ardh ni fmi me bicikell edhe tene i ka mor dardhat edhe **er verlor sein Gleichgewicht**.

Shembulli 3:

Erdhen tre djem edhe **hend ihm gholfe** me i shti ato mrena prap **n'korb**.

Shembulli 4:

Une e kom pa ni njeri qe i ka mar dardhat pej lisit edhe i ka qit **in zwei Körbe**.

Die Gründe dafür sind verschieden: Manchen fällt es vielleicht leichter, gewisse Situationen oder Sachverhalte auf Deutsch zu erklären, weil sie Deutsch besser als Albanisch können. Andere fühlen sich zwar in beiden Sprachen sicher, wechseln jedoch satzweise von einer Sprache in die andere, weil sie wissen, dass der Gesprächspartner oder die Gesprächspartnerin beide Sprachen mündlich beherrscht. Anderen wiederum fehlen gewisse (meist albanische) Wörter, die sie dann durch deutsche Wörter ersetzen. Es gibt aber auch Sprecher und Sprecherinnen, die im öffentlichen Raum bewusst durch den Gebrauch einzelner albanischer oder deutscher Wörter eine Art Geheimsprache verwenden, damit das Umfeld nicht versteht, was gesprochen wird. Oder sie verwenden diese Art Sprache, weil sie sprachbewusst sind und dies auch zeigen wollen. Dies wird in den folgenden Beispielen veranschaulicht:

Beispiel 1:

Im Film ist ein Mann gewesen, und er hat einige **Birnen** von einem **Baum gepflückt**. Dann hat er sie genommen und in einen **Korb** gelegt.

Beispiel 2:

Es ist ein Kind mit dem Fahrrad gekommen, und dann hat es die Birnen genommen, und **er verlor sein Gleichgewicht**.

Beispiel 3:

Es kamen drei Jungs und **haben ihm geholfen**, sie wieder in den **Korb** hineinzulegen.

Beispiel 4:

Ich habe einen Mann gesehen, der die Birnen vom Baum genommen und **in zwei Körbe** gelegt hat.

PJESA II / TEIL II

2. Katër module me shembuj dhe pyetje për të menduar

Domethënia e simboleve:

mendo

dialog

monolog

gjëegjëzë/enigmë

kuiz

metaforë, shprehje frazeologjike / idiomë

vjershë

2. Vier Bausteine mit Beispielen und Fragen zum Nachdenken

Bedeutung der Symbole:

zum Nachdenken

Dialog

Monolog

Rätsel

Quiz

Metapher, Redewendung

Gedicht

<i>Tema</i>	Sporti	<i>Thema</i>	Sport
<i>Objektivi</i>	Unë i zotëroj fjalët e duhura për të folur pa vështirësi mbi sportin.	<i>Ziel</i>	Ich verfüge über den nötigen Wortschatz, um ohne Schwierigkeiten über Sport zu sprechen.
<i>Përmbajtja</i>	Ky modul paraqet fillimisht një listë emrash dhe foljesh nga fusha e futbollit. Kjo listë pasohet nga një dialog mbi «basketbollin» dhe një frazeologji nga fusha e sportit. Më pas paraqiten disa shrehje/ frazeologji dhe metafora të interpretuara mbi temën e futbollit si dhe disa pyetje për të menduar mbi «sportin». Nëpërmjet dy shembujve ilustronhet më pas ndryshimi i strukturës së fjalive në gjuhën shqipe dhe atë gjermane. Një pasqyrë e veçorive të të dyja gjuhëve dhe një poezi e rrumbullaksojnë këtë modul.	<i>Inhalt</i>	Dieser Baustein präsentiert eine Liste mit Nomen und Verben zum Thema Fussball. Danach folgen ein Dialog zu «Basketball» sowie ein Sporträtsel. Zur Vertiefung werden Redewendungen und interpretierte Metaphern zu «Fussball» sowie Reflexionsfragen dargestellt. Anschliessend wird exemplarisch auf die albanische und deutsche Satzstruktur hingewiesen. Eine Darstellung grammatischer Besonderheiten beider Sprachen sowie ein Gedicht runden den Baustein ab.

Sporti është njëra nga temat që e karakterizon jetën e përditshme të shumë të rinjve. Një nga sportet më të preferuar është futbollit, e për të cilin flitet shpesh. Kjo është arsyeja pse futbollit i kushtohet rëndësi e veçantë në këtë modul, por pa i përjashtuar sportet e tjera.

Sport ist allgegenwärtig und prägt den Alltag vieler Sprecher und Sprecherinnen. Zu den beliebten und medial präsenten Sportarten zählt der Fussball, über den entsprechend oft gesprochen wird. Deshalb wird Fussball in diesem Baustein bevorzugt behandelt, ohne jedoch andere Sportarten auszuschliessen.

Fjalësi (leksiku)

Emra nga fusha e futbollit

Shqip	Deutsch
klubi i futbollit	der Fussballverein
loja e futbollit	das Fussballspiel
goli	das Tor
lojtari	der Spieler
trajneri	der Trainer
kundërshtari	der Gegner
arbitri	der Schiedsrichter
ekipi	die Mannschaft
portieri	der Tormann
flamuri	die Fahne
stadiumi	das Stadion
fusha e futbollit	das Spielfeld
arena e futbollit	die Fussballbühne
goditja/gjuajtja	der Schuss
goditja me kokë	der Kopfball
penalltia	der Elfmeter
Folje	Verben
ngrihem në këmbë	heben
bie në gjunjë	knien
ulem	hocken
zvarritem	kriechen
hedh	werfen
pres	warten
përkulem	bücken
ulem	sitzen
shtrihem	strecken
shtyj	stossen
tërheq	ziehen

Wortschatz

Nomen zum Wortfeld Fussball

Shqip	Deutsch
pasi/kalimi i topit	der Pass
ulërima	der Schrei
këndi i fushës	die Ecke
trofeu	die Trophä
bilbili	die Trillerpfeife
kartoni i verdhë/i kuq	die gelbe/ rote Karte
tifozi	der Fan
spektatori	die Zuschauerin
brekët e sportit	die Hose
këpucët e futbollit	der Fussballschuh
çorapi	der Socken
bluza/t-shirt	das T-Shirt
lojtari i mesfushës	der Mittelfeldspieler
shënjestari	der Schütze
brohoritja	der Jubel
Folje	Verben
vrapoj	rennen
bart	tragen
kërcej / hedh	springen
trajnoj	trainieren
marshoj	marschieren
kërcej me hov	hüpfen
rrëzohem	fallen
i bie	treffen
gjuaj	schiessen
shkel	treten
vrapoj	joggen

kap	fangen	shtrihem/ zgjatem	dehnen
heq zvarrë	schleppen	marr	abholen
eci	laufen	lëshoj	loslassen

Me cilat folje nga lista më lart mund të formohen emra?

Zgjidh emra dhe folje nga lista e lartëpërmendur dhe formulo shtë pari fjali të shkurta, e mandej të gjata (periudha)!

Ja një shembull:

Lojtari vrapon.

Lojtari vrapon dhe gjuan.

Lojtari vrapon dhe gjuan në portë.

Lojtari vrapon, gjuan në portë dhe e hedh bluzën.

Lojtari vrapon, gjuan në portë dhe e hedh bluzën te lojtari në mes të fushës së sportit.

Lojtari ...

Formo tani fjali të tjera që fillojnë me fjali të varura!

Shembull:

Për shkak se lojtari vrapon dhe e gjuan topin në gol, ai e hedh bluzën tek lojtari në mes të fushës së futbollit.

...

Sugjerim: Në kapitullin 6.2 janë të pasqyruara llojet e fjalive.

Mit welchen der oben aufgeführten Verben kann man Nomen bilden?

Wähle Nomen und Verben aus der obigen Liste aus und bilde zuerst kurze, dann längere Sätze!

Hier ein Beispiel:

Der Spieler rennt.

Der Spieler rennt und schießt.

Der Spieler rennt und schießt zum Tor.

Der Spieler rennt, schießt zum Tor und wirft sein T-Shirt.

Der Spieler rennt, schießt zum Tor und wirft sein T-Shirt zum Mittelfeldspieler.

Der Spieler ...

Bilde nun Sätze, die mit einem Nebensatz beginnen!

Beispiel:

Weil der Spieler rennt und zum Tor schießt, wirft er sein T-Shirt zum Mittelfeldspieler.

...

Tipp: Im Abschnitt 6.2 findet sich eine Übersicht über die Satzarten.

Basketbolli si lojë ekipore

Naim: A merresh me sport?

Adea: Po, unë luaj hendboll.

Naim: Interesant! Pse pikërisht hendboll?

Adea: Sespe i dua sportet që luhen në ekip. Unë në fakt luaj basketboll, mirëpo e dua edhe futbollin, volejbollin, hokejin.

Naim: Po çfarë është diçka më e veçantë në hendboll?

Adea: Luhet në ekip kundër një skuadre tjetër. Hendbolli është në shumë aspekte i ngjashëm me basketbollin. Si zakonisht luhet në një sallë sporti. Mirëpo mund të luhet edhe jashtë, nëse nuk ka sallë sporti. Në një ekip luajnë shtatë lojtarë. Gjashtë lojtarë në fushë dhe një në portë si mbrojtëse. Duhet të jesh e lëvizshme dhe të kesh kondicion dhe ngulm. Përveç kësaj, duhet të punosh në ekip, të luash tepër e koncentruar, të jesh e sigurt me topin dhe të gjuash me saktësi.

Naim: Cool, kishte me qenë diçka për mua!

Adea: Po, pse jo, ti dukesh e fortë dhe sportive. Mundemi të luajmë së bashku në një ekip!

Naim: Ose edhe kundër njëra-tjetrës!

Adea: Natyrisht, bën edhe ashtu! Do të ishte kënaqësi! Kurse tash po luajmë një enigmë sportive, për të parë se kush do të fitojë!

Basketball als Mannschaftsspiel

Naim: Treibst du Sport?

Adea: Ja, ich spiele Handball.

Naim: Interessant. Warum gerade Handball?

Adea: Weil ich Sportarten, die man als Mannschaft spielt, liebe. Persönlich spiele ich zwar Basketball. Ich liebe aber auch Fussball, Volleyball, Eishockey.

Naim: Was ist denn das Besondere am Handball?

Adea: Man spielt als Team gegen eine andere Mannschaft. Handball ist oftmals ähnlich wie Basketball. Man spielt meistens in einer Sporthalle. Man kann aber auch draussen spielen, wenn man keine Sporthalle hat. In einer Mannschaft spielen sieben Spielerinnen. Sechs davon spielen im Feld und eine Spielerin ist Torwartin. Man muss beweglich sein und viel Kraft und Ausdauer haben. Ausserdem muss man als Team arbeiten, hochkonzentriert spielen, ball- und treffsicher sein.

Naim: Cool, das wäre was für mich!

Adea: Ja, du siehst kräftig und sportlich aus. Dann können wir gemeinsam in einer Mannschaft spielen!

Naim: Oder auch gegeneinander!

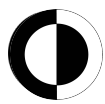
Adea: Das geht natürlich auch! Das wäre lustig! Und jetzt spielen wir ein Sporträtsel, um zu sehen, wer gewinnt!

Si do t'ia kishe përshkruar ekipin e sportit tënd të preferuar dikujt prej shokëve apo miqve tu? Lute bashkëbiseduesin të të thotë se a i zgjodhe fjalët e duhura, a i kombinove fjalët në fjali dhe a fole rrjedhshëm përderisa i fole për sportin tënd të parapëlqyer!

Wie würdest Du die Mannschaft Deiner bevorzugten Sportart jemandem aus Deinem Freundeskreis auf Albanisch beschreiben? Die Gesprächsperson soll Dir dabei eine Rückmeldung zur Wortwahl, Wortkombination und zum Sprechfluss geben!

Enigmë sportive

Adea: Janë dy ekipe që luajnë kundër njëri-tjetrit. Secili ekip ka të drejtë të luajë me gjashtë lojtarë në fushën e lojës. Njëri prej tyre është portier. Ai mundet të zëvendësohet nga ndonjë lojtar i fushës së lojës. Lojtarët zëvendësohen shpesh për shkak se loja është shumë intensive. Ndërrimi i lojtarëve quhet edhe si 'ndërrimi i rreshtit' për shkak se zakonisht ndërrohen të pesë lojtarët përnjëherë, domethënë në të njejtën kohë. Në fushën e lojës vendosen disa pika apo shenja. Një lojtar i ekipit sulmues del jashtë loje, nëse ai gjindet në pjesën e tretë të pikës sulmuese. Në qoftë se një lojtar ia nxjerr këmbën përpara një lojtari kundërshtar, është foul. Si pasojë, dënohet krejt ekipi për dy deri pesë minuta. Për çfarë lloj sporti bëhet fjalë?

Naim: Hë, pyetje me vend!

Përgjigje 1: shih kapitullin 4, faqja 58

Frazeologji rreth futbollit

(për folësit e përparuar të gjuhës shqipe)

Ta marrësh kartonin e kuq domethënë:

- të shpërblehesh
- të perjashtohesh nga loja
- të vazhdosh të luash si deri tani

Të ulesh në bankën rezervë domethënë:

- të jesh lojtar rezervë
- të presësh për të të futur në lojë
- të veprosh si arbitër

Përgjigje 2: shih kapitullin 4, faqja 58

Sporträtsel

Adea: Es spielen zwei Gegnermannschaften. Jede Mannschaft darf mit sechs Spielern auf dem Spielfeld spielen. Einer davon ist Torwart. Er darf durch einen Feldspieler ersetzt werden. Die Spieler werden oft ersetzt, weil sehr intensiv gespielt wird. Den Spielerwechsel nennt man «Reihenwechsel», weil meistens alle fünf Feldspieler gleichzeitig ausgewechselt werden. Das Spielfeld ist mit Anspielpunkten versehen. Ein Spieler der Angriffsmannschaft ist im Abseits, wenn er sich im Angriffsdrittel befindet. Ein Foul liegt unter anderem beim Beinstellen vor. Dann gibt es eine Mannschftsstrafe von zwei bis fünf Minuten. Um welche Sportart handelt es sich?

Naim: Hm, gute Frage!

Lösung 1: siehe Kapitel 4, S. 58

Fussball-Redewendungen

(für Fortgeschrittene)

Die Rote Karte bekommen bedeutet:

- belohnt zu werden
- aus dem Spiel geworfen zu werden
- weiterhin wie bisher zu spielen

Auf der Reservebank sitzen bedeutet:

- Reservespieler zu sein
- auf einen Einsatz zu warten
- als Schiedsrichter mitzuwirken

Lösung 2: siehe Kapitel 4, S. 58

Metafora me sqarime

Metafora	Kuptimi i drejtpërdrejtë	Kuptimi figurativ/metaforik
qëndron në lojë	Një lojtar e posedon topin dhe lëviz shpejt me të.	e ndjek qëllimin e vet pa u lëkundur/ nuk ka kthim prapa
ia gjuan topin	Topi i gjuhet një lojtari që është në pozitë më të favorshme.	ia jep fjalën një individ tjetër
rri jashtë loje/offside	Jashtë rregullës së lojës/offside është lojtari i cili gjindet me topin më afër portës së ekipit tjetër sesa lojtarët kundërshtarë.	të jesh vetjak / të mos kesh interes për diçka
e godet topin përpara	Goditja e parë e topit në fillim të lojës ose pas ndërprerjes së saj.	efekt nxitës / impuls, sugjerim, ide / kritikë
jep autogol	Një lojtar e godet pa dashje topin në portën e ekipit të tij.	e dëmton vehten / i shkakton vehtes disavantazh
luan po në të njëjtën ligë	Klasifikimi i një ekipi mbasi t'i ketë plotësuar disa kriteret e caktuara.	i përket një kategorie të caktuar njerëzish
zgjat loja	Në rast barazimi, loja do të zgjatej në fund të kohës së rregullt.	kohëzgjatja e një aktiviteti të caktuar më tepër sesa afati i dhënë kohor
kundërsulm	Ndalimi i një sulmi të kundërshtarit, duke iu përgjigjur dhe duke e befasuar me një kundërsulm të shpejtë.	të reagosh rreptë ndaj një sulmi apo kritike / ta kundërshtosh dikë

Fussball-Metaphern mit Erklärungen

Metapher	Wörtliche Bedeutung	Übertragene Bedeutung
am Ball bleiben	Ein Spieler hat den Ball in seinem Besitz und bewegt sich schnell damit.	Sein Ziel unbeirrt verfolgen / sich von einer Sache nicht abbringen lassen.
den Ball zuspielen	Der Ball wird einem Spieler zugespült, der in einer günstigen Position steht.	Dem Gegenüber das Wort geben.
im Abseits stehen	Abseits ist der Spieler, der mit dem Ball näher beim gegnerischen Tor steht als seine Gegenspieler.	Aussenseiter sein / kein Interesse an etwas haben.
den Anstoss machen	Es ist das erste Ballspiel zu Beginn oder nach einer Unterbrechung eines Spiels.	Auslösende Wirkung / Anreiz, Impuls, Anregung, Idee / Kritik.

ein Eigentor schießen	Ein Spieler spielt den Ball versehentlich ins Tor der eigenen Mannschaft.	Einen Nachteil für sich selbst verursachen.
in derselben Liga spielen	Einstufung einer Spielmannschaft, nachdem sie gewisse Kriterien erfüllt hat.	Zu einer bestimmten Kategorie gehören.
in die Verlängerung gehen	Bei Unentschieden wird das Spiel nach dem Ende der regulären Spielzeit verlängert.	Andauern einer bestimmten Tätigkeit, länger als der vorgegebene Zeitrahmen.
Konter	Abfangen eines gegnerischen Angriffs und den Gegner durch einen schnellen Gegenangriff überraschen.	Heftig auf einen Angriff antworten / jemandem widersprechen.

Ku gjinden stadiumet që i sheh në këto katër fotografira?

Wo befinden sich die Stadien auf den nächsten vier Bildern?

Bild 1

Bild 2

Bild 3

Bild 4

Përgjigje 3: shih kapitullin 4, faqja 58

Lösung 3: siehe Kapitel 4, S. 58

Struktura e fjalive në shqip dhe në gjermanisht

Mund të ndodhë që dikush ta përdorë strukturën e fjalive të gjuhës gjermane, kur formulon fjali në gjuhën shqipe, për arsye se e njeh gramatikën e gjermanishtes më mirë se atë të shqipes. Mirëpo, nga vet fakti se struktura e fjalive të gjuhës shqipe ndryshon prej asaj të gjuhës gjermane, mund të ndodhin gabime siktaksore, siç e ilustrojnë këta dy shembuj:

Shembulli 1:

In	unserem	Stadion	hat	es	viele	starke	Gegner.
Në	stadiumin	tonë ka	shumë	kundërshtarë	të	fortë.	
In	Stadion	unser hat	viel	Gegner		stark	

Shembulli 2:

Der	Junge	ist	mit	seinem	Ball	auf	die	Strasse	gegangen.
Djali	ka	shkuar	me	topin e	tij	në	rrugë.		
Junge	der	hat	gegangen	mit	Ball	den	seinem	in	Strasse

Satzstruktur Albanisch-Deutsch

Es kann passieren, dass einzelne Sprecher und Sprecherinnen bei der Bildung albanischer Sätze die deutsche Satzstruktur verwenden, weil sie die deutsche Satzgrammatik besser als die albanische beherrschen. Da aber Albanisch und Deutsch eine andere Satzstruktur haben, kann dies zu Fehlern führen, wie die beiden Beispiele zeigen:

Beispiel 1:

Beispiele 2:

A të ndodhë ndonjëherë që ta përdorësh strukturën e fjalive të gjuhës gjermane kur flet shqip dhe nëse po, në çfarë situatash apo temash të ndodhë kjo? Pyeti shokët apo miqtë se çfarë përvoja kanë ata me strukturën e fjalive të gjuhës shqipe dhe asaj gjermane!

Kommt es manchmal vor, dass Du die deutsche Satzstruktur verwendest, wenn Du Albanisch sprichst und wenn ja, in welchen Sprechsituationen? Frag Deine Freunde oder Bekannten, welche Erfahrungen sie mit der Satzstruktur des Albanischen und des Deutschen machen!

Disa veçori gramatikore të gjuhës shqipe dhe asaj gjermane

Në vijim i paraqesim disa veçori gramatikore të gjuhës shqipe dhe asaj gjermane:

Einige Besonderheiten des Albanischen und Deutschen

In der nächsten Tabelle werden einige grammatische Besonderheiten der albanischen und deutschen Sprache im Überblick dargestellt:

Shqip	Gjermanisht
<ul style="list-style-type: none"> tre gjini (gjinia asnjanse gati nuk vërehet) nyjet vihen në fund të emrit (ndryshe nga gjermanishtja): nxënësi gjuha shqipe nuk njeh të ashtuquajturat kllapa foljore (ai blen; ajo ka luajtur me mua) folja vendoset zakonisht edhe në fjalinë kryesore edhe në fjalinë e nënrenditur e dyta: Unë kam fjetur, sepse kam qenë i lodhur. 	<ul style="list-style-type: none"> tri gjini (të gjitha përdoren shpesh) përdorimi i nyjeve para emrit (ndryshe nga shqipja): der Schüler kllapa foljore ndryshon (er kauft ein; sie hat mit mir gespielt) ndryshimi i pozicionit të foljes së fundme në llojet e ndryshme të fjalisë: Ich habe geschlafen, weil ich müde gewesen bin.
Albanisch	Deutsch
<ul style="list-style-type: none"> drei Geschlechter (Neutrum wird kaum benutzt) Nachstellung des Artikels (anders als im Deutschen): nxënësi verbale Klammer sind im Albanischen unbekannt (ai blen; ajo ka luajtur me mua) finites Verb im Haupt- und Nebensatz steht in der Regel an zweiter Stelle: Unë kam fjetur, sepse kam qenë i lodhur. 	<ul style="list-style-type: none"> drei Geschlechter (alle werden gebraucht) Voranstellung des Artikels (anders als im Albanischen): der Schüler verbale Klammer (er kauft ein; sie hat mit mir gespielt) Stellung des finiten Verbs im Haupt- und Nebensatz unterschiedlich: Ich habe geschlafen, weil ich müde gewesen bin.

A njeh ndonjë veçori tjetër gjuhësore të këtij lloji dhe nëse po, ku ke më së shumti vështirësi? Pyete dikë prej rrethit tënd si vepron ai apo ajo me veçoritë gramatikore të këtij lloji!

Shënim: Në librin «Gramatika e gjuhës shqipe» e Bahri Becit dhe «Deutsche Grammatik» e Peter Gallmann & Horst Sitta sqarohen gramatika e gjuhës shqipe, respektivisht gramatika e gjuhës gjermane në mënyrë shumë praktike dhe lehtë të kapshme (shih bibliografinë).

Kennst Du weitere sprachliche Besonderheiten dieser Art und falls ja, was bereitet Dir am meisten Schwierigkeiten? Frag jemanden aus Deinem Bekanntenkreis, wie er oder sie mit solchen grammatischen Besonderheiten umgeht!

Hinweis: In «Gramatika e gjuhës shqipe» von Bahri Beci und «Deutsche Grammatik» von Peter Gallmann & Horst Sitta sind die albanische bzw. deutsche Grammatik einfach erklärt (siehe Literaturverzeichnis).

N'ZVICER

Kur je shyptar n'Zvicer
ti je me ma t'mirin.
Dhe krenohesh se je nji
me Xhakën e me Shaqirin.

Kur je shyptar n'Zvicer
je me Maksutajn, me Seferin.
Po kur je edhe zviceran
e ke tandin dhe Federerin.

Kur je qytetar n'Zvicer
ty at'here t'prift e mbara!
Ti ke sportin, ti ke artin...
E ke boten perpara.

(Kujtim Shabani)

IN DER SCHWEIZ

Wenn du Albaner in der Schweiz bist,
bist du mit dem Besten.
Und du bist stolz auf dich,
wie Xhaka und Shaqiri zu sein.

Wenn du Albaner in der Schweiz bist,
bist du mit Maksutaj, mit Seferi.
Wenn du aber auch noch Schweizer bist,
machst du dir auch Federer zu eigen.

Wenn du Schweizer Bürger bist,
dann bist du gesegnet!
Du hast den Sport, du hast die Kunst...
Du hast die ganze Welt vor dir.

(Kujtim Shabani)

Çfar lloj sporti bëjnë Azem Maksutaj, Nuri Seferi dhe Roger Federer dhe çka i dallon këta tre sportistë?

Shënim: Në librin «101 poezi zvicerane» nga Kujtim Shabani (2021), adhuresit e poezisë gjejnë 101 poezi të përzgjedhura dhe të përkthyer të autorëve të mirënjohur zviceranë.

Welche Sportart üben Azem Maksutaj, Nuri Seferi und Roger Federer aus und wodurch zeichnen sich diese drei Sportler aus?

Hinweis: Im Buch «101 poezi zvicerane – 101 Schweizer Gedichte» von Kujtim Shabani (2021) finden Lyrikinteressierte 101 ausgewählte und ins Albanische übersetzte Gedichte namhafter Schweizer Autor:innen.

<i>Tema</i>	Muzika	<i>Thema</i>	Musik
<i>Objektivi</i>	Unë njoh shumë fjalë që lidhen me muzikën dhe mund të zhvilloj biseda rreth muzikës.	<i>Ziel</i>	Ich kenne viele Wörter rund um die Musik und kann Gespräche über die Musik führen.
<i>Përmbajtja</i>	Lista me emrat (togëfjalëshat) dhe foljet nga fusha e muzikës ndihmon përforcimin e fondit të fjalëve dhe aftësisë për të formuluar fjali. Dialogët me pyetje përkatëse për të menduar/reflektuar, që vijnë më pas, i shërbejnë zgjerimit të thesarit të fjalëve. Metaforat dhe frazeologjitë e paraqitura rreth temës së muzikës ndihmojnë për t'i thelluar njohuritë mbi këtë temë. Poezia në fund të këtij moduli mundëson interpretimin letrar të përmbajtjes së saj.	<i>Inhalt</i>	Die Liste mit Nomen und Verben zum Wortfeld Musik ermöglicht, den Wortschatz zu festigen und Sätze zu bilden. Die darauffolgenden Dialoge mit Fragen zum Nachdenken dienen der Wortschatzerweiterung. Zur Vertiefung werden exemplarisch Metaphern und Rätsel zum Thema Musik präsentiert. Das Gedicht am Schluss ermöglicht eine literarische Interpretation des Gedichtinhalts.

Parapëlqimet muzikore janë individuale dhe të lloj-llojshme. Njerëzit parapëlqejnë pop, rok, rep, bluz, xhaz, serenata, polifoni, këngë popullore (epike, heroike, historike, kreshnike, kishtare), raspodi, këngë jodël, balada, opera etj. Këtu vlen të përmenden edhe veglat e ndryshme muzikore që përdoren në regjione të ndryshme. Shumë prej tyre përmenden në pjesën e fondit të fjalëve që prezantojnë pak më poshtë. Muzika është padyshim një temë e përshtatshme për të zgjëruar thesarin e fjalëve (leksikon, fjalësin) për arsye se këtu edhe emocionet luajnë një rol të veçantë.

Fjalësi (leksiku)

Emra nga fusha e muzikës

Shqip	Deutsch
kënga	das Lied
nota e muzikës	die Musiknote
çelësi muzikor	der Musikschlüssel
tingulli	der Klang
toni	der Ton
ritmi	der Rhythmus
akademia e muzikës	die Musikakademie
dyqani i muzikës	das Musikgeschäft
tregtia e muzikës	der Musikhandel
krijuesi i muzikës	der Musikschröpfer
gjeniu i muzikës	das Musikgenie
takti muzikor	der Musiktakt
melodia	die Melodie
single-i	die Single
albumi	das Album
grupi muzikor	die Band
anëtar i grupit	das Bandmitglied
teksti i këngës	der Liedtext
muzikanti	der Musiker
këngëtar	der Sänger
komponisti	der Komponist
solisti	der Solist
bateristi	der Schlagzeuger
basisti	der Bassist

Die Musikpräferenzen sind individuell und verschieden. Man bevorzugt Pop, Rock, Rap, Blues, Jazz, Volkslieder, Serenaden, Polyphonie, epische Lieder, Heldenlieder, Rhapsodie, Jodellieder, Balladen, historische Lieder, Opera, Kirchenlieder. Zu erwähnen sind hier auch die verschiedenen Musikinstrumente, die es in den verschiedenen Regionen gibt. Viele davon werden im nachfolgenden Wortschatzteil genannt. Die Musik ist auf jeden Fall ein geeignetes Thema, um den Wortschatz zu erweitern, weil in der Musik auch Emotionen mitspielen.

Wortschatz

Nomen zum Wortfeld Fussball

Shqip	Deutsch
rep	Rap
rok	Rock
rokenroll	Rock 'n' Roll
tehno	Techno
muzikë kërcimi	Jump Style
klasike	Klassik
pop	Pop
folklorike	Volk
R'n'B	R'n'B
hip-hop	Hip-Hop
shlager	Schlager
jodël	Jodel
bluz	Blues
xhaz	Jazz
soul	Soul
elektro	Electro
bit	Beat
muzikë marshimi	Marsch
vallëzim	Tanz
muzikë zbavitëse	Unterhaltungsmusik
muzikë filmike	Filmmusik
muzikë radioje	Radiomusik
muzikë shoqëruese	Begleitmusik
muzikë instrumentale	Instrumentalmusik

kitaristi	der Gitarrist	koncerti	das Konzert
fyelli	die Querflöte	hiti	der Hit
trumpeta	die Trompete	musikali	das Musical
klarineta	die Klarinette	turneu	die Tournee
kontrabasi	der Kontrabass	kitara	die Gitarre
sintisajzeri	der Synthesizer	bateria	das Schlagzeug
mandolina	die Ukulele	pianoja	das Klavier
basi	der Bass	violinçeli	das Violoncello
tastiera/keyboard-i	das Keyboard	ufoja	das Hang
videoklipi	der Videoclip	ksilofoni	das Xylophon
stili muzikor	der Musikstil	saksofoni	das Saxophon
publiku	das Publikum	violina	die Geige
dëgjuesi i muzikës	der Zuhörer	dajrja	das Tamburin
vargu	die Strophe	çiftelia	die Langhalslaute
refreni	der Refrain	kavalli	die Schnabelflöte
plejbeku	das Playback	harmonika	die Harmonika
Folje	Verben	Folje	Verben
këndoj	singen	ushtroj	üben
vallëzoj	tanzen	shfaq	vorstellen
tingëlloj	klingen	interpretoj	interpretieren
sintonizoj	tönen	riprodhoj	reproduzieren
luaj	spielen	krijoj	schöpfen
rrotulloj	aufdrehen	kopjoj	kopieren
ndez	anschalten	improvizoj	improvisieren
fik/ mbyll	ausschalten	kërcej	hüpfen
akordoj	stimmen	duartrokas	klatschen

Cilat instrumente përdoren më së shpeshti në muzikën shqiptare?

Sugjerim: Përgjigjet tua mund t'i krahasosh me emrat e instrumenteve që janë përmendur në faqen 58 të kapitullit 4.

Cilat instrumente harkore (që fërkohen) nga lista më lart përdoren në muzikën klasike?

Welche Instrumente sind typisch für die albanische Musik?

Tipp: Du kannst Deine Antworten mit der Instrumentenliste auf S. 58 im Kapitel 4 vergleichen.

Welche Streichinstrumente aus der Liste weiter oben werden in der klassischen Musik gespielt?

Yll i muzikës!

Një këngëtare e re e grupit «Diaspora» u bë brenda natës yll i muzikës. Ja si e përshkruan ajo këtë histori.

Adea: E pabesushme! Unë jam tash një yll muzike!

Naim: Çka thua, moj ti! Çka ka ndodhur?

Adea: Kënga ime e fundit «Gëzim në jetë» është bërë numër një!

Naim: Oo, urime!

Adea: Faleminderit! Tash më ka ftuar një emision i radios për një intervistë!

Naim: Shkëlqyeshëm! Për çka do të flisni?

Adea: Nuk e di me siguri, por ma merr mendja se ka të bëjë me stilin tim të muzikës dhe me parapëlqimin tim për repin. Me siguri do të më pyesin se çfarë më ka frymëzuar për ta shkruar tekstin e këngës. Ndoshta edhe çfarë do të thotë repi për mua dhe pse bëj muzikë rep dhe jo, fjala vjen, muzikë rok ose xhaz ose funk! Ose, si reagojnë fansat e mi ndaj stilit tim muzikor! Të shohim, po e lë si befas!

Naim: A do ta këndosh këngën tënde të re drejtpërdrejt në emision?

Adea: Po-po, edhe anëtarët e grupit janë të ftuar dhe do t'i sjellin instrumentet e tyre me veti.

Naim: Ju uroj sukses! Mezi po pres da dëgjoj intervistën tënde dhe prezantimin e këngës së re!

Musikstar!

Eine junge Sängerin der Band «Diaspora» wurde über Nacht zum Star. Sie erzählt nun die Geschichte ihrem besten Freund.

Adea: Unglaublich! Ich bin jetzt ein Star!

Naim: Was! Was ist denn passiert?

Adea: Mein neuester Song «Freude am Leben» ist auf Platz eins!

Naim: Oh, Glückwunsch!

Adea: Danke! Jetzt hat mich eine Radiosendung zu einem Interview eingeladen!

Naim: Toll! Worüber werdet ihr sprechen?

Adea: Ich weiss es nicht so genau, aber ich nehme an, über meinen Musikstil und meine Vorliebe für Rap. Man wird mich sicher fragen, was mich für den Songtext inspiriert hat. Vielleicht auch, was mir Rap bedeutet und weshalb ich Rapmusik und nicht zum Beispiel Rockmusik oder Jazz oder Funk mache! Oder, wie meine Fans auf meinen Musikstil reagieren! Ich lasse mich überraschen!

Naim: Wirst du in der Sendung dein neues Lied live singen?

Adea: Ja, die Bandmitglieder sind auch eingeladen und bringen die Instrumente mit.

Naim: Viel Erfolg! Ich freue mich auf dein Interview und die Vorstellung deines Liedes!

A njeh dikë në mjedisin e shokëve të tu që është yll i popit dhe nëse po, si do ta karakterizojë këtë artist? Këtë temë mund ta diskutosh me shokët apo shoqet kur jeni duke dëgjuar muzikë gjatë kohës së lirë apo kur jeni duke biseduar për muzikën.

Kennst Du jemanden aus Deinem Bekanntenkreis, der/die Musik macht und falls ja, wie würdest Du diese Künstlerin / diesen Künstler charakterisieren? Du kannst dieses Thema aufgreifen, wenn Du und Deine Freunde in der Freizeit Musik hört oder über Musik spricht!

(Ton, Track 4)

Shpjegimi i termave «pop» & «rok»

Naim: A e pëlqen muzikën pop dhe rok?

Adea: Sigurisht, unë dëgjoj stile të ndryshme të muzikës, mirëpo kryesisht pop dhe rok.

Naim: E çfarë nënkupton muzika pop?

Adea: Ajo ka një histori të gjatë dhe në thelb ka dalë nga rokenrolli në SHBA në vitet e '50-ta.

Naim: Po mirë, cilat instrumente përdoren për të luajtur muzikë pop?

Adea: Për shembull kitara dhe bateria. E cila është muzika jote e preferuar?

Naim: Më pëlqen të dëgjoj bluz. Është një variant i mëhershëm i «Rhythm & Blues» e cila konsiderohet si burimi i muzikës pop dhe rok. Fjala «blues» do të thotë pikëllim, vuajtje, probleme. Ti ndoshta e din frazën angleze **I feel blue**. Muzika bluz e ka burimin pikërisht te kjo frazë. Muzika bluz i trajton problemet në shoqëri, më së tepërmi problemet racore të viteve '50-të në Shtetet e Bashkuara. Bluzi ka qenë në fakt reagim kundër diskriminimit të zezakëve nga të bardhët.

Die Begriffe «Pop» und «Rock» erklären

Naim: Hörst du gern Pop und Rock?

Adea: Klar, ich höre verschiedene Musikstile, mehrheitlich aber Pop und Rock.

Naim: Was versteht man eigentlich unter Popmusik?

Adea: Sie hat eine lange Geschichte und ist grundsätzlich aus dem Rock'n'Roll in den 1950er Jahren in den USA entstanden.

Naim: Mit welchen Instrumenten wird Popmusik gespielt?

Adea: Zum Beispiel mit Gitarre und Schlager. Und was ist deine Lieblingsmusik?

Naim: Ich höre gern Blues, das ist eine frühere Variante der «Rhythm & Blues», die wiederum als Quelle der Pop- und Rockmusik gilt. Das Wort Blues bedeutet Trauer, Leid, Probleme. Du kennst sicher den englischen Satz **I feel blue**. Genau daraus wird Blues abgeleitet. Blues spricht die Probleme in der Gesellschaft an, vor allem die Rassenprobleme der 1950er Jahre in den USA. Blues war eigentlich eine Reaktion auf die Diskriminierung der Schwarzen durch die Weissen.

Adea: Është e vërtetë që në këtë muzikë ka diçka pikëlluese. Kam përshtypjen se është emocionuese dhe që shumë këngë në bluz e kanë po të njejtën formë dhe radhitje të akordit.

Naim: Kjo është shumë e vërtetë? Kjo radhitje e akordit është veçanërisht e popullarizuar. Kjo është pikërisht edhe arsyeja pse ajo quhet si «skema e bluzit»! A e ke provuar ndonjëherë ndonjë skemë bluzi me kitarë apo me piano?

Adea: Jo. Unë luaj në kitarë dhe piano, por nuk kam arritur ende deri në atë nivel. Vetëm profesionistët mund ta bëjnë një gjë të tillë.

Naim: E po, pasi është kështu, pse nuk e provojmë së bashku deri sa të bëhemi edhe ne profesionistë!

Adea: Besa, ide e mirë! Ka aplikacione në celular që mund të na ndihmojnë në qoftë se duam të improvizojmë edhe një intonim të muzikës bluz.

Adea: Ja, diese Musik hat schon etwas Trauriges. Spannend finde ich aber, dass viele Blues-Stücke dieselbe Form- und Akkordabfolge haben.

Naim: Das stimmt. Diese Akkordabfolge ist besonders beliebt. Deshalb nennt man es «Blues-Schema»! Hast du mal ein Blues-Schema mit der Gitarre oder mit dem Klavier versucht?

Adea: Nein. Ich spiele zwar Gitarre und Klavier, bin aber noch nicht so weit. Das können nur Profis.

Naim: Na dann, lass uns doch gemeinsam üben, bis wir Profis sind!

Adea: Gute Idee! Es gibt Apps auf dem Handy, die uns helfen, falls wir auch eine Blues-Vertonung improvisieren wollen.

Si do t'ia shpjegoje ndokujt iso-polifoninë shqiptare?

Sugjerim: Mendo në këngët polifonike të regjionit tënd të origjinës (p.sh. kur burrat ose gratë këndojnë nëpër dasma si grup dhe pa instrumente).

Wie würdest Du jemandem die albanische Iso-Polyphonie erklären?

Tip: Denk dabei an die Polyphonie Deiner Herkunftsregion (z. B. wenn die Männer oder die Frauen an einer Hochzeit als Gruppe und ohne Instrumente singen).

Intervistë me një njohës të repit

Adea: Çka ëshë për ty më e veçanta tek repi?

Naim: Për mua, repi karakterizohet për paraqitjen autentike të mënyrës së jetës. Paraqitja e vetvetes luan rol qëndror në rep. Për më tepër, shumë histori tregohet në rep. Emocionet theksohen fuqishëm në bashkëveprimin e poezisë dhe të forcës muzikore. Për çdo gjendje shpirtërore mund të gjindet nga një këngë rep. Unë e vlerësoj shumë larminë e temave në rep. Për më tepër, një element të rëndësishëm paraqesin në këtë zhanër loja e fjalëve dhe analiza e shumë situatave nga këndvështrimi i artistit.

Adea: Si ke arritur që të merresh me rep?

Naim: Një shok klase, që e kam pasur kur isha njëmbëdhjetë vjeç, ma pat treguar këngën e parë rep e cila më pëlqeu shumë. Prej atij momenti e zbulova passionin tim për repin e të cilin e ruaj deri sot.

Adea: Cili është mesazhi i repit?

Naim: Repi fillimisht ka lindur prej klasave të ulta shoqërore, të cilat nëpërmjet tij rrëfejnë mbi problemet sociale. Në ditët e sotme, megjithatë, përmbajta lirike është dytësore, kurse muzikaliteti luan një rol tepër të rëndësishëm. Sidoqoftë, ka ende reperë që raportojnë nga jeta e tyre e përditshme. Në fund të fundit, ata e bëjnë këtë me vizionin e tyre për të dalë nga jeta e përditshme e pashpresë dhe për të bërë një jetë legjitime nëpërmjet muzikës rep. Prandaj mesazhi është shumë i ndryshëm dhe varet nga vetë artisti.

Adea: A ke ndonjë favorit të repit dhe nëse po, çka është e veçanta e këtyre muzikantëve të repit?

Interview mit einem Rap-Kenner

Adea: Was ist für dich das Besondere am Rap?

Naim: Für mich zeichnet sich Rap durch die authentische Darstellung der Lebensweisen aus. Die Selbstdarstellung spielt eine zentrale Rolle im Rap. Zudem werden im Rap viele Geschichten erzählt. Emotionen werden im Zusammenspiel von Lyrik und musikalischer Stärke stark zur Geltung gebracht. Man kann zu jeder Stimmungslage einen Rap-Song finden. Ich schätze auch sehr die Diversität der Themen im Rap. Zusätzlich sind Wortspiele und Analyse von vielen Situationen aus der Sicht des Künstlers ein zentrales Element im Rap.

Adea: Wie bist Du zum Rap gekommen?

Naim: Ein Kollege, mit dem ich als Elfjähriger in der gleichen Klasse war, zeigte mir den ersten Rap-Song, der mich direkt packte. Ich konnte schnell meine Leidenschaft für Rap entdecken, die ich bis heute behalten habe.

Adea: Was ist die Botschaft von Rap?

Naim: Ursprünglich entstand Rap aus der Unterschicht, die damit soziale Missstände aufdeckte und aus ihrer Sichtweise berichtete. Heutzutage ist der lyrische Inhalt jedoch oftmals Nebensache, und die Musikalität spielt eine grössere Rolle. Trotzdem gibt es immer noch viele Rapper die aus ihrem Alltag berichten. Letztlich tun sie dies mit der Vision, aus dem aussichtslosen Alltag herauszukommen und ihren Lebensunterhalt durch Rapmusik zu verdienen. Die Botschaft ist deshalb sehr unterschiedlich und stark künstlerabhängig.

Adea: Hast du Rapfavoriten und wenn ja, was machen diese Rapmusiker besonders gut?

Naim: Unë kam disa reperë të preferuar, si për shembull reperin zviceran EAZ, reperin gjerman Haze dhe shumë të tjerë. Secili reper ka karakteristikat e tij të veçanta, kështu që nuk mund të përcaktoj konkretisht ndonjë favorit. Nga njëra anë, ata karakterizohen nga autenticiteti i tyre dhe mjeshtria gjeniale e lojës me fjalët. Nga ana tjetër, reperi shqiptaro-zviceran, si për shembull EAZ, është muzikalisht shumë i talentuar dhe e sjell shijen e Bregut Perëndimor (anglisht: West-coast-Flavour) si asnjë tjetër këtu në Zvicër.

Adea: E ti a bën rep?

Naim : Po, ka dy vjet që merrem me rep me tre kolegë të kahershëm. Ne kemi një studio me qira diku afër Cyrihut dhe shkojmë një herë në javë për të ushtruar. I kemi publikuar tashmë disa këngë, por këtë e bëjmë veç për t'u argëtuar e jo me shpresën se mund të arrijmë diçka me to. Për ne kjo është në një farë forme si një lloj ekuilibri artistik dhe është optimal si ventil.

Naim: Ich habe diverse Rappfavoriten wie etwa den Schweizer Rapper EAZ, den deutschen Rapper Haze und viele andere. Jeder Rapper zeichnet sich durch unterschiedliche Eigenschaften aus, deshalb kann ich keinen konkreten Favoriten definieren. Sie zeichnen sich einerseits durch die Authentizität und die genialen Wortspiele aus. Andererseits ist z.B. der Schweizer-albanische Rapper EAZ sehr musikalisch und bringt den West-coast-Flavour rüber wie kein anderer in der Schweiz.

Adea: Machst du auch Rap?

Naim: Ich mache seit zwei Jahren auch Rap mit drei langjährigen Kollegen von mir. Einmal in der Woche gehen wir in unser eingemietetes Studio in der Nähe von Zürich. Wir haben bereits einige Songs publiziert, jedoch machen wir dies nur deshalb, weil es uns sehr viel Spass bereitet und weniger in der Hoffnung, etwas damit zu erreichen. Für uns stellt dies einen künstlerischen Ausgleich dar und ist optimal als Ventil.

A mund t'ia përshkruash dikujt muzikën tënde të parapëlqyer, duke i kushtuar rëndësi të veçantë fondit tënd të fjalëve që i përdor në mënyrë aktive në gjuhën shqipe; për shembull, çka je në gjendje ta tregosh rrjedhshëm, cilat fjalë dëshiron t'i përvetësosh etj.?

Kannst Du jemandem Deine Lieblingsmusik auf Albanisch schildern und dabei bewusst auf Deinen aktiven Wortschatz achten: Was gelingt gut, welche Wörter möchtest Du festigen usw.?

A mund t'ua përshkruash në shqip prindërve, miqve ose dikujt tjetër katër fotografitë më poshtë?

Këto sugjerime mund të të ndihmojnë:

Çfarë është e ngjashme, çfarë ndryshon?

Çfarë stili muzikor prezantojnë ato? Çfarë instrumentesh luajnë grupet muzikore në secilën fotografi? A do të dëshiroje të shkoje në ndonjë koncert të këtyre grupeve?

Kannst Du die vier nachstehenden Bilder Deinen Eltern, Freunden oder sonst jemandem auf Albanisch beschreiben?

Diese Tipps könnten Dir dabei helfen:

Was ist ähnlich, was ist verschieden?

Was für einen Musikstil präsentieren sie?

Welche Instrumente spielen sie?

Würdest Du ein Konzert dieser Bands besuchen?

Bild 1

Bild 2

Bild 3

Bild 4

Idioma nga fusha e muzikës (për folës të përparuar të gjuhës shqipe)	Musik-Redewendung (für Fortgeschrittene)
Të vallëzosh sipas muzikës së dikujt do të thotë: <ul style="list-style-type: none">të vallëzosh, përderisa dikush këndonpeshqit vallëzojnë, kur dikush këndonbën gjithçka që dikush tjetër kërkon të bësh	Nach jemandes Pfeife tanzen bedeutet: <ul style="list-style-type: none">tanzen, während jemand pfeiftdie Fische tanzen, wenn jemand pfeiftman tut alles, was ein anderer verlangt
Kjo për veshin tim është muzikë që do të thotë: <ul style="list-style-type: none">më pëlqen të dëgjoj muzikëzhurmat e muzikës i bëjnë mirë veshit timkjo më pëlqen	Das ist Musik in meinen Ohren bedeutet: <ul style="list-style-type: none">ich höre gern MusikMusikgeräusche tun meinem Ohr gutdas gefällt mir

Përgjigje 4: shih kapitullin 4, faqja 58

Lösung 3: Siehe Kapitel 4, S. 58

A njeh shprehje/ frazeologji tjera rreth muzikës dhe nëse po, a mund t'ia tregosh këto dikujt prej rrethit tënd? Bisedo me bashkëbiseduesit mbi kontekstin në të cilin qëndrojnë metaforat apo shrehjet në fjalë!

Kennst Du weitere Musik-Metaphern auf Albanisch und falls ja, kannst Du diese jemandem in Deinem Umfeld erzählen? Besprich mit der Gesprächsperson den Zusammenhang, in dem die jeweils erzählte Metapher steht!

PO FOL VIOLINA

Kur druni nis e bahet violin,
atij s'i vjen keq qi po pritet.
T'u qen bashk per dit t'tana,
ata bahen miq, bahen jarana.

Ai i fol asaj per t'tana,
qysh s'i ka fol kurkujt n'bot.

I kallzon si kanga ju ba ves,
i kallzon per çiftelin e sharkin e par,
q'e kish maru po me kto dur.

E i fol per koncertet q'i mbante
me zogjt e malit.

Dhe vjen ajo dit
kur ia ka vesh violines ngjyren e saj.
Dhe ia shtrengon telat.
Dhe e kruen zanin, e i thot:
«Hajde fisnike, tash m'fol ti mu!»

Dhe violina ia nis me kendu...

(Kujtim Shabani)

DIE VIOLINE ERZÄHLT

Wenn der Baum zur Violine wird,
freut er sich, gefällt zu werden.
Beide verbringen die Tage zusammen,
sie werden Freunde, Busenfreunde.

Er erzählt ihr über alles,
was er sonst mit niemandem auf der Welt tut.

Er erzählt ihr, wie ihm das Lied zur Gewohnheit
wurde,
er erzählt ihr von der çifteli und shakri,
die er mit seinen Händen angefertigt hatte.

Er erzählt ihr von den Konzerten mit den
Waldvögeln.

Dann kommt jener Tag,
an dem er der Violine ihre Farbe anzieht.
Und ihr die Drähte abstimmt.
Und die Stimme vervollständigt und ihr sagt:
«Erzähl nun du mir, du Stammesverwandte!»

Und die Violine beginnt zu singen...

(Kujtim Shabani)

Autori shkruan: «I kallzon si kanga ju ba ves». Çfarë ndikon saktësisht që muzika t'i bëhet ves dikujt?

Shikoje me vëmendje poezinë dhe gjej sa strofa, vargje dhe rima përmban ajo? Po ashtu: Çfarë nënkupton «Kur druni nis e bahet violin, atij s'i vjen keq qi po pritet»?

Der Autor schreibt: «I kallzon si kanga ju ba ves». Was kann dazu führen, dass Singen zur Gewohnheit wird?

Betrachte das Gedicht und finde heraus, aus wievielen Strophen, Versen und Reimen es besteht. Ausserdem: Was ist mit «Wenn der Baum zur Violine wird, freut er sich, gefällt zu werden» gemeint?

<i>Tema</i>	Profesionet	<i>Thema</i>	Berufe
<i>Objektivi</i>	Unë e di si quhen profesionet e ndryshme në shqip.	<i>Ziel</i>	Ich weiss, wie die verschiedenen Berufe auf Albanisch heissen und kann darüber sprechen.
<i>Përmbajtja</i>	Lista me fjalë që lidhen me profesionet si dhe dialogët e ndryshëm ndihmojnë për ta thelluar thesarin e fjalëve dhe për të folur me kompetencë mbi profesionet. Për ta përvetësuar leksikun pasiv (të kuptuarit) dhe aktiv (të folurit) prezantohen edhe disa shembuj me tregime. Frazelogjitë e paraqitura në lidhje me profesionet si dhe pyetjet për të menduar të këtij moduli mundësojnë një qasje të thelluar të dukurive gjuhësore. Për ata që janë të interesuar për poezinë, në fund të modulit paraqitet një e tillë.	<i>Inhalt</i>	Die berufsbezogene Wortschatzliste und die verschiedenen Dialoge können helfen, den Wortschatz zu vertiefen und über Berufe kompetent zu sprechen. Zur Übung des Verstehens- und Sprechwortschatzes werden zudem Erzählbeispiele präsentiert. Die exemplarisch dargestellten Berufssprüche sowie die Reflexionsfragen dieses Bausteins ermöglichen eine vertiefte Auseinandersetzung mit Sprachphänomenen. Für Poesieinteressierte folgt am Schluss ein Gedicht.

Profesionet e vulosin përditshmërinë, sepse shumë biseda sillen rreth punës: të afërmit, kushërinjtë, miqtë dhe të njohurit duan të dinë se çka studion apo punon i afërmi i tyre në mërgatë dhe bëjnë shumë pyetje në lidhje me këtë. Shembujt që i prezantojmë në këtë modul mund t'i lehtësojnë bisedat që lidhen me profesionet.

Das Thema Berufe prägt ebenfalls unseren Alltag. Verwandte, Cousinen und Cousins, Freunde, Bekannte wollen wissen, was man in der Schweiz, in Deutschland usw. in der Schule durchnimmt, was man studiert, welchen Beruf man ausübt und stellen in der Regel viele Fragen dazu. Die Beispiele dieses Bausteins können Gespräche über Berufe erleichtern.

Fjalësi (leksiku)

Emra nga fusha e profesioneve

Shqip	Deutsch
aplikimi	die Bewerbung
intervista për punë	das Bewerbungsgespräch
dita hyrëse	der Schnuppertag
praktika	das Praktikum
lloji i profesionit	die Berufsgattung
zgjedhja e profesionit	die Berufswahl
mësimi i profesionit	die Berufslehre
trajnimi profesional	die Berufsausbildung
shkolla profesionale	die Berufsschule
ndërprerja e zanatit	der Lehrabbruch
orari i punës	die Arbeitszeit
atmosfera e punës	das Arbeitsklima
disiplina e punës	die Arbeitsdisziplin
vullneti për këmbëngulje	der Durchhaltewille
performanca	die Leistung
përpikëria	die Pünktlichkeit
ekipi i punës	das Arbeitsteam
kolegia i punës	die Arbeitskollegin
nxënësi	der Lehrling
mësuesi/mjeshtri	der Lehrmeister
mbikëqyrësi i nxënësit	der Lehrlingsbetreuer

Wortschatz

Nomen zum Wortfeld Berufe

Shqip	Deutsch
nëpunësi i bankës	der Bankkaufmann
shitësi	der Verkäufer
praktikanti i rrugëndërtimit	der Strassenbaupraktiker
marangozi	der Schreiner
piktorja	die Malerin
ngjyrosësi / maleri	der Lackierer
muratori	der Maurer
asistentja e mjekut	die Arztgehilfe
punonjësja e zyrës	die Bürofachfrau
parukieri/flokprerësi	der Friseur
instaluesi elektrik	der Elektroinstallateur
hoteleristi	der Hotelfachmann
polimekanikja	die Polymechanikerin
pylltari	der Forster
mbuluesi i kulmeve	der Dachdecker
shtruesja e dysHEMEVE	die Bodenlegerin
suvatuesi/gipseri	der Gipser
metalpunuesi	der Metallbauer
shitësi në terren	der Aussendienstverkäufer
kuzhinieri	der Koch
instaluesi i gazit dhe i ujit	der Gas- und Wasserinstallateur

kodi i veshjes	die Kleidervorschrift	mekaniku i biçikletave	der Fahrradmechaniker
mensa e kompanisë	die Betriebskantine	magazinierja	die Lageristin
nëpunësi	der Angestellte	shoferi/ drejtuesi i kamionit	der Lastwagenchauffeur
puna me ndërrim	die Schichtarbeit	drejtuesja e trenit	die Lokführerin
logjistiku	der Logistiker	fermeri	der Bauer
mekanikja	die Mechanikerin	policja	die Polizistin
dekoruesi i brendshëm	der Innendekorateur	edukatori për fëmijë	der Kleinkinderzieher
programuesi	der Programmierer	këpuctari	der Schuhmacher
informatikja	die Informatikerin	bravandreqësi	der Schlosser
dizajneri grafik	die Grafikdesignerin	punonjësi i zyrës	der Büroangestellte
tregtari / tregtarja	der Kaufmann / die Kauffrau		
Folje	Verben	Folje	Verben
lyej	streichen	lëvroj	pflügen
rinovoj	renovieren	vjel	pflücken
ndreq	reparieren	mbjell	säen
saldoj	schweissen	spërkas	bespritzen
gdhend	schnitzen	ujis	giessen
mpreh	schleifen	bluaj	mahlen
shtroj	legen	fshij	staubsaugen
gatuaj	kochen	pastroj	aufräumen
gozhdoj	nageln	shes	verkaufen
lëmoj	feilen	blej	kaufen
ngjis	kleben	shkëmbej	tauschen
përforcoj	festigen	këmbej	wechseln
izoloj	isolieren	programoj	programmieren
paketoj	packen	komponoj	komponieren
shkarkoj	abladen	montoj	montieren
furnizoj	versorgen	gërmoj	graben
vaksinoj	impfen	drejtoj	fahren

Ti mund ta testosh aftësinë tënde leksikore, duke i lexuar nga dy këndvështrime fjalët e paraqitura në listë: Sa emra profesioneesh që përmenden në listë i din dhe sa prej tyre nuk i dije deri tani në gjuhën shqipe?

Du kannst Deinen Wortschatz testen, indem Du die Wortschatzliste unter folgendem Aspekt liest: Wie viele Berufsbezeichnungen aus der obigen Liste kennst Du bereits und wie viele davon waren Dir bis jetzt im Albanischen eher unbekannt?

(Ton, Track 6)

Bisedë rreth lëndëve dhe aktiviteteve shkollore

Naim: Çfarë lëndësh mësimore keni në Zvicër?

Adea: Kemi gjermanisht, frëngjisht, anglisht, matematikë, histori, gjeografi, biologji, kimi, fizikë, edukim fizik, punë dore, muzikë, vizatim, amvisni, informatikë.

Naim: Këtu në Kosovë kemi lëndë të ngjashme. Ne kemi shqip në vend të gjermanishtes. Lëndët tjera janë pothuaj të njëjta. Po çka mësoni në lëndët e gjuhëve në Zvicër?

Adea: Gjëra të ndryshme. Në lexojmë tekste të përgjithshme, faktike, letrare. Mandej edhe shkruajmë tekste: ndonjëherë me dorë, ndonjëherë në mënyrë kolaborative, pra bashkërisht me kompjuter, siç është për shembull Googledok. Në gjuhët e huaja fokusi është te leksiku dhe te gramatika.

Naim: Po çka bëni për shembull në sport?

Adea: Në edukimin fizik i njohim sportet e ndryshme dhe më pas i praktikojmë ato. Gjatë pranverës, verës dhe vjeshtës i praktikojmë jashtë. Ne bëjmë sporte kondicioni në fushën e sportit, duke vrapuar pesëqind metra në një stazë, respektivisht pistë. Luajmë gjithashtu futboll, basketboll, hendboll dhe volejboll në fushën e sportit. Gjatë dimrit bëjmë ushtrime gjimnastike në sallën e sportit.

Gespräch über Schulfächer und Aktivitäten

Naim: Was für Schulfächer habt ihr in der Schweiz?

Adea: Wir haben Deutsch, Französisch, Englisch, Mathematik, Geschichte, Geografie, Biologie, Chemie, Physik, Sport, Werken, Musik, Zeichnen und Hauswirtschaft.

Naim: Hier in Kosova haben wir ähnliche Fächer. Wir haben einfach Albanisch statt Deutsch. Die anderen Fächer sind dieselben. Was lernt ihr in den Sprachen?

Adea: Verschiedenes. Wir lesen allgemeine Texte, Sachtexte, literarische Texte. Wir schreiben Texte: mal mit der Hand, mal kollaborativ mit Schreibtools, zum Beispiel in Google Docs. In den Fremdsprachen stehen der Wortschatz und die Grammatik im Mittelpunkt.

Naim: Was macht man zum Beispiel im Sportunterricht?

Adea: Im Sport lernen wir die verschiedenen Sportarten kennen und üben diese dann auch. Im Frühling, Sommer und Herbst üben wir draussen. Wir machen Ausdauersport auf dem Sportplatz, indem wir auf einer Bahn einen Fünfhundermeterlauf machen. Zudem spielen wir auf dem Sportplatz Fussball, Basketball, Handball und Volleyball. Im Winter üben wir in der Turnhalle.

Nganjëherë ushtrojmë me pajisje të ndryshme. E bëjmë për shembull një xhiro, duke filluar të kërcejmë mbi një kalë prej druri, pastaj bëjmë ushtrime me shuftrat paralele, në murin e ngjithjes, me unazat e lëkundjes, me trampolinë etj. Ndonjëherë luajmë futboll, basketboll, volejboll, hendboll dhe hokej. Po ashtu, organizojmë në çdo stinë të vitit një ditë sporti me të gjitha klasat e shkollës. Atë ditë formojmë ekipe dhe luajmë kundër klasave të tjera. Kush fiton, merr një çmim, për shembull një trofe ose një medalje. Nganjëherë luajmë për shembull basketboll kundër mësuesve tanë. Në të shumtën e rasteve fitojmë ne, sepse jo të gjithë mësuesit dinë të luajnë me top dhe shpesh kanë më pak kondicion se ne të rinjtë.

Naim: Këtu në Kosovë luajmë kundër klasave, por jo edhe kundër mësuesve. Edhe pse kjo do të ishte një ide e mirë për të luajtur njëherë kundër tyre. Unë jam i sigurt se do t'i kishim fituar.

Adea: Po, është vërtet shumë argëtuese kur sheh se si luftojnë mësuesit pa shpresë kundër nesh!

Naim: E çfarë mësoni në lëndët e shkencave natyrore?

Adea: Në lëndën e dituri-natyrës eksperimentojmë. Kemi dhoma ku i vëzhgojmë dhe përshkruajmë kafshët e ndryshme që i kanë përgatitur me kapsë. Në laboratorin e kimisë eksperimentojmë me substanca të ndryshme kimike. Në fizikë përdorim bateri dore për të kuptuar se si funksionon qarkullimi i rrymës elektrike. Gjithashtu mësojmë shumë për fizikalitetin e ndërtimit, si për shembull ku duhet pasur kujdes të veçantë gjatë ndërtimit të një ure, shtëpie ose dige.

Naim: Ne bëjmë pothuajse të njëjtën gjë këtu në Kosovë.

Adea: Po në punëdore çka bëni?

Manchmal üben wir mit den Geräten. Wir erstellen einen Geräteparcours und üben mit dem Springbock, dem Barren, der Kletterwand, den Schaukelringen, dem Trampolin usw. Manchmal spielen wir in der Turnhalle Fussball, Basketball, Volleyball, Handball und Unihockey. Wir organisieren in jeder Jahreszeit einen Sporttag mit allen Klassen der Schule. Wir bilden Mannschaften und spielen gegen andere Klassen. Wer gewinnt, bekommt einen Preis, z. B. einen Pokal oder eine Medaille. Manchmal spielen wir Basketball gegen unsere Lehrkräfte. In den meisten Fällen gewinnen wir, weil nicht alle Lehrkräfte mit dem Ball umgehen können und oft weniger Ausdauer haben als wir Jugendlichen.

Naim: In Kosova spielen wir zwar gegen andere Klassen, aber nicht gegen die Lehrkräfte. Das wäre eine gute Idee, mal gegen sie zu spielen. Ich bin fast sicher, dass wir sie besiegen würden.

Adea: Ja, das ist wirklich sehr lustig, zu sehen, wie die Lehrkräfte hoffnungslos gegen uns kämpfen!

Naim: Und was lernt ihr in den naturwissenschaftlichen Fächern?

Adea: In der Naturkunde experimentieren wir. Wir haben zum Beispiel Räume, in denen wir ausgestopfte Tiere betrachten und beschreiben. Im Chemielabor experimentieren wir mit den verschiedenen Chemiestoffen. In der Physik üben wir mithilfe von Handbatterien, wie der Stromkreislauf funktioniert. Da lernen wir auch viel über die Bauphysik, wie zum Beispiel, worauf man beim Bau einer Brücke, eines Hauses oder eines Staudamms achten muss.

Naim: Wir machen ziemlich das Gleiche hier in Kosova.

Adea: Wie sieht es im Werken aus?

Naim: Ora e punëdorës zhvillohet në punëtorinë e shkollës. Aty punojmë me metal, dru, plastikë, letër të fortë, pëlhurë, qelq, gips. Çdonjëri prej nesh mund të bëjë diçka individuale. Dikush krijon një këllëf për celularin, dikush një tavolinë për pinboll, dikush një digë, dikush një kupë prej letre të përforcuar me zam etj. Kurse skicat i përgatisim në orën e vizatimit.

Adea: Çfarë bëni në amvisni?

Naim: Kjo është lënda ime e preferuar, sepse ne gatuajmë mirë, pjekim diçka dhe hamë të gjithë së bashku. Ajo që nuk më pëlqen është pjesa në fund, kur duhet ta pastrojmë tavolinën dhe t'i lajmë enët.

Adea: Besa, askujt nuk i pëlqen të pastrojë tavolinën!

Naim: Die Werkstunde findet in der Werkstatt der Schule statt. Wir arbeiten mit Metall, Holz, Kunststoff, hartem Papier, Stoff, Glas, Gips. Jeder kann individuell etwas bauen. Jemand kreiert eine Handytasche, jemand einen Flipperkasten, jemand einen Staudamm, jemand eine Schüssel aus Papier und Kleister usw. Die Skizzen dazu machen wir vorgängig in der Zeichenstunde.

Adea: Was macht ihr in der Hauswirtschaft?

Naim: Das ist mein Lieblingsfach, weil wir fein kochen, backen und gemeinsam essen. Weniger gut finde ich das Aufräumen und Abwaschen am Schluss.

Adea: Wer räumt schon gern auf!

A ke ose a ke pasur lëndë të parapëlqyera gjatë kohës në shkollë dhe nëse po, çfarë roli kanë luajtur apo luajnë mësuesit ose personat që i ke pasur afër jashtë shkollës? Bisedo mbi këtë temë me shokët ose shoqet dhe luti ata ose ato të të japin një vlerësim rreth fjalësit (leksikut) tënd.

Hast oder hattest Du Lieblingsfächer während Deiner Schulzeit und wenn ja, welche Rolle spielten dabei die Lehrkräfte oder die Bezugspersonen ausserhalb der Schule? Besprich dieses Thema mit Deinen Kolleginnen und Kollegen und bitte sie um eine Rückmeldung zu Deinem Wortschatz!

Stërvitja profesionale në Zvicër

Adea: Çka nënkupton në përgjithësi stërvitja profesionale?

Naim: Në kuader të stërvitjes profesionale mëson një zanatë të cilin më vonë e ushtron në praktikë. Pas përfundimit të shkollës nëntëvjeçare fillon stërvitja profesionale. Aty mëson në të njejtën kohë edhe profesion edhe shkon në shkollë profesionale një ose dy herë në javë.

Adea: Si e gjen një vend për stërvitje profesionale?

Naim: Më së pari e merr në telefon kompaninë që ofron vende për trajnime profesionale dhe ia përshkruan arsyet që të motivojnë për t'u stërvitur te ajo kompani. Mandej mund të shkosh e të bësh një praktikë prej një apo dy ditësh, për të parë apo nuhatur nëse është diçka për ty ose jo. Nëse gjithçka shkon mirë, formalitetet rregullohen mandej me shkrim.

Adea: Çka duhet të shkruhet në letrën e aplikimit?

Naim: Duhet ta përshkruash dëshirën për stërvitjen profesionale, ta prezantosh veten, t'i theksosh pikat e forta siç janë, për shembull, aftësitë gjuhësore, talenti praktik, aftësia për të punuar në ekip, dëshira për të kontaktuar me njerëz etj. Po ashtu, edhe gjërat formale, si për shembull adresa e pranuesit / dërguesit dhe nënshkrimi janë pjesë e një letre aplikimi. Shënimet biografike, dëftesat e shkollës dhe raportet apo vërtetimet rreth praktikave të bëra duhet t'i bashkëngjiten aplikimit.

Adea: Sa zgjat stërvitja profesionale?

Naim: Zakonisht tre vjet.

Adea: Cilat formalitete kërkohen?

Berufslehre in der Schweiz

Adea: Was ist überhaupt eine Lehre?

Naim: In der Lehre lernt man einen Beruf. Nachdem man die neun Jahre obligatorische Schule gemacht hat, beginnt die Lehre. Man lernt einen Beruf und geht gleichzeitig ein bis zwei Mal pro Woche in eine Berufsschule.

Adea: Wie findet man eine Lehre?

Naim: Man ruft zuerst den Lehrbetrieb an und schildert die eigene Motivation für die Lehrstelle. Man kann zuerst ein, zwei Tage schnuppern, also eine Art Praktikum machen gehen. Wenn alles gut geht, regelt man die Formalitäten schriftlich.

Adea: Was schreibt man im Bewerbungsbrief?

Naim: Man schildert die Motivation für die Berufslehre, man präsentiert kurz die eigene Person, man betont die Stärken wie etwa Sprachkenntnisse, praktische Begabungen, Teamfähigkeit, Kontaktfreude usw. Auch die formalen Dinge wie Adresse des Empfängers / Absenders, Unterschrift sind Teil eines Bewerbungsbriefes. Ein Lebenslauf, die Zeugnisse, Praktikumsberichte werden dem Bewerbungsbrief beigelegt.

Adea: Wie lange dauert die Lehre?

Naim: In der Regel drei Jahre.

Adea: Welche Formalitäten braucht es?

Naim: Më së pari kërkohet një kontratë midis nxënësit dhe instruktorit ose sipërmarrjes ku bëhet stërvitja profesionale. Në kontratë shënohet se cilin profesion do ta mësosh, sa kohë zgjat stërvitja profesionale, sa ditë në javë je në kompani dhe sa ditë je në shkollë, si duhet të vishesh kur të jesh në punë, sa pushim ke, sa rrogë do të marrësh gjatë stërvitjes etj.

Adea: Cilat profesione mund të mësohen?

Naim: Të gjitha llojet e profesioneve: shitje, mjekësi, infermieri, industri, tregti, administrim, ndërtim, art, arkitekturë, arsim.

Adea: Pse është e nevojshme një periudhë prove dhe sa zgjat ajo?

Naim: Gjatë periudhës së provës, nxënësi ka mundësi të shohë se a e ka zgjedhur profesionin e duhur dhe se a janë të përshtatshme kushtet e punës dhe klima sociale në kompani. Instruktori, nga ana tjetër, ka mundësi të shohë si punon nxënësi dhe si funksionon bashkëpunimi. Afati i provës mund të zgjatë nga një muaj deri maksimalisht gjashtë muaj. Nëse kontrata e stërvitjes profesionale nuk e përcakton kohëzgjatjen e periudhës së provës, ajo zgjat sipas ligjit zviceran të punës automatikisht tre muaj.

Adea: Sa zgjat orari i punës brenda ditës?

Naim: Zakonisht vlen orari normal prej tetë orësh në ditë. Nxënësi nuk ka të drejtë të punojë më shumë se nëntë orë në ditë. Kurse në ditët kur nxënësi shkon në shkollë vlejné orët që zbatohen sipas programit të shkollës profesionale.

Adea: Sa javë pushim ka nxënësi?

Naim: Nxënësit kanë pesë javë pushim gjatë një viti kalendarik. Ata duhet të marrin së paku dy javë rresht gjatë kohës kur shkojnë profesionale ka pushim dhe është e mbyllur.

Adea: Si duhet të vishesh gjatë stërvitjes profesionale?

Naim: Es braucht einen Lehrvertrag zwischen dem Lehrling und dem Lehrmeister bzw. Lehrbetrieb. Im Vertrag steht, welchen Beruf man lernen will, wie lange die Probezeit dauert, wie viele Tage man im Betrieb ist und wie viele in der Schule, welche Kleidervorschriften an der Arbeit gelten, wie viele Ferien man zugute hat, wie viel Lehrlingslohn man bekommt usw.

Adea: Was für Berufe kann man lernen?

Naim: Alle möglichen Berufe: Detailhandel, Medizin, Pflege, Industrie, Kaufmann, Verwaltung, Bau, Kunst, Architektur, Erziehung.

Adea: Warum braucht es eine Probezeit und wie lange dauert sie?

Naim: In der Probezeit sieht der Lehrling, ob er oder sie den richtigen Beruf gewählt hat, ob die Arbeitsbedingungen und das soziale Klima im Betrieb stimmen. Der Lehrmeister sieht, wie der Lehrling arbeitet und ob die Zusammenarbeit gut funktioniert. Die Probezeit kann z. B. einen Monat bis maximal sechs Monate dauern. Wenn im Lehrvertrag keine Dauer der Probezeit steht, dauert sie gemäss Gesetz automatisch drei Monate.

Adea: Wie lange dauert ein Arbeitstag?

Naim: Es gelten die normalen Arbeitszeiten von ca. acht Stunden pro Tag. Als Lehrling darf man nicht mehr als maximal neun Stunden arbeiten. An den Tagen, an denen der Lehrling zur Schule geht, gelten die Stunden, die im Lehrplan der Berufsschule stehen.

Adea: Wie lange hat man Ferien?

Naim: Lehrlinge haben fünf Wochen pro Kalenderjahr. Man muss mindestens zwei Wochen am Stück nehmen, wenn die Berufsschule Ferien hat.

Adea: Wie muss man sich in der Lehre ankleiden?

Naim: Kjo ndryshon nga kompania në kompani. Në tregti me pakicë ose në sektorin e kujdesit ndaj pleqve, dikush vesh një lloj uniforme profesionale që e veshin të gjithë në ndërmarrje apo institucion. Në fushën bankare vesh një kostum dhe kollare, në administratë vesh rroba të rëndomta që i vesh gjatë ditës, në fushën e ndërtimit vesh rroba të përshtatshme pune.

Adea: Sa e ka rrogën një nxënës gjatë stërvitjes profesionale?

Naim: Edhe kjo varet nga sipërmarrja. Ka nxënës që marrin ndoshta 800 (tetëqind) franga në muaj. Të tjerët marrin ndoshta 1'500 (njëmijëepesëqind) franga në muaj. Pra, kjo dallon. Varësisht prej fushës, ka një lloj udhëzimi ku secili mund të orientohej.

Adea: Kjo qenka shumë mirë! Nga njëra anë e mëson një profesion, nga ana tjetër merr rrogë të mirë.

Naim: Po, po, edhe unë ashtu mendoj! E si është këtu në Kosovë?

Përshkruaje profesionin

Naim: Çka je duke punuar?

Adea: Unë jam polimekanike.

Naim: Çfarë bën saktësisht aty?

Adea: Punoj me metale, siç janë çeliku, çeliku i kromit, alumini. Në prodhojmë makina, pjesë këmbimi për makina të ndryshme, orë, lokomotiva treni, aeroplanë, pothuajse gjithçka. Disa pjesë të caktuara i bëjmë edhe me materiale plastike, siç është poliesteri.

Naim: Kjo tingëllon interesant? E si je kyçur ti në këtë punë?

Adea: Unë e kam bërë stërvitjen profesionale në industrinë e makinerisë, elektrikës dhe të metalurgjisë dhe tash vazhdoj të punoj në këtë profesion.

Naim: Si e bën këtë, i prodhon pjesët për shembull me dorë a me makinë?

Naim: Das ist von Betrieb zu Betrieb verschieden. Im Detailhandel oder im Pflegebereich trägt man eine Art Berufsuniform, die für alle im Betrieb gilt. Im Bankbereich trägt man einen Anzug und eine Krawatte, in der Verwaltung trägt man die Kleider, die man sonst im Alltag trägt, im Baubereich trägt man entsprechende Berufskleider.

Adea: Was verdient ein Lehrling?

Naim: Auch das hängt vom Betrieb ab. Es gibt Lehrlinge, die vielleicht 800 Franken pro Monat bekommen. Andere bekommen vielleicht 1500 Franken pro Monat. Das ist also verschieden. Je nach Branche gibt es eine Art Richtwert.

Adea: Das ist aber cool! Man lernt einen Beruf und bekommt gleichzeitig einen Lohn!

Naim: Ja, ich denke auch! Und wie ist es in Kosova?

Beruf erklären

Naim: Was arbeitest du?

Adea: Ich bin Polymechanikerin.

Naim: Was macht man da genau?

Adea: Man arbeitet mit Metallen wie etwa Stahl, Chromstahl, Aluminium. Man produziert Maschinen, Ersatzteile für verschiedene Maschinen, Uhren, Zuglokomotiven, Flugzeuge, einfach alles. Man stellt gewisse Teile auch mit Kunststoffmaterial her, wie zum Beispiel mit Polyester.

Naim: Das klingt aber interessant! Und wie bist du zu diesem Beruf gekommen?

Adea: Ich habe die Berufslehre in der Maschinen-, Elektro- und Metallindustrie gemacht und arbeite jetzt weiter in diesem Beruf.

Naim: Wie machst du das, stellst du die Teile zum Beispiel von Hand oder maschinell her?

Adea: Në kompaninë tonë i bëjmë edhe me dorë edhe me makina prodhimi të kompjuterizuara. Ndonjëherë edhe i riparoj dhe i montoj pjesët e prodhuara.

Naim: Duket se qenka një profesion i larmishëm!

Adea: Po, në fakt tepër i larmishëm!

Naim: Çfarë aftësish duhet të kesh për t'u bërë polimekanike?

Adea: Në parim duhet të jesh i interesuar për mekanikën dhe teknologjinë. Gjatë stërvitjes profesionale mëson shumë gjëra teknike. Është me rëndësi të punosh saktë dhe i koncentruar. Përveç kësaj, duhet të ndjekësh vazhdimisht kurse me qëllim që të njihesh me zhvillimet e reja teknike. Pastaj duhet të jesh i mirë në matematikë dhe në fizikë si dhe t'i dish termat teknike në gjuhën angleze.

Naim: Qenka punë vërtet interesante, por njëhohësisht edhe shumë kërkuese e sfiduese! Të uroj sukses!

Adea: Bei uns im Betrieb machen wir beides, mit der Hand und mit computerisierten Produktionsmaschinen. Manchmal repariere und montiere ich die hergestellten Teile.

Naim: Es scheint ein vielseitiger Beruf zu sein!

Adea: Ja, das ist er tatsächlich.

Naim: Welche Fähigkeiten muss man haben, um Polymechanikerin zu werden?

Adea: Grundsätzlich soll man sich für Mechanik und Technik interessieren. Während der Berufslehre lernt man viel Technisches. Es ist sehr wichtig, dass man genau und sehr konzentriert arbeitet. Zudem muss man sich stets weiterbilden, um die neuen technischen Entwicklungen zu kennen. Auch in der Mathematik und Physik muss man gut sein und wissen, wie die technischen Begriffe auf Englisch heissen.

Naim: Interessant, aber auch sehr anspruchsvoll und herausfordernd! Viel Erfolg!

Profesioni i mësimdhënësit

Naim: Çka punon në Zvicër?

Adea: Unë jam mësuese e shkollës fillore.

Naim: Në cilën klasë jep mësim?

Adea: Në klasën e katërt deri në të gjashtë, pra në ciklin e mesëm – një grupmoshë interesante që kërkon shumë përkushtim.

Naim: Pse është sfiduese të punosh me këtë grupmoshë?

Adea: Sepse jep disa lëndë dhe duhet të përgatitesh mirë.

Naim: Të kuptoj! Cilat lëndë i jep konkretisht?

Adea: Gjermanisht, matematikë, anglisht, frëngjisht, SHNT (shoqëri-natyrë-teknikë), edukatë fizike, muzikë, vizatim dhe punë dore.

Naim: Cila është lënda jote e parapëlqyer?

Adea: Mua më pëlqejnë të gjitha lëndët. Mirëpo më e fortë jam te gjuhët.

Naim: Ma merr mendja! Ti flet shqip, gjermanisht, anglisht, frëngjisht! Edhe njëherë, çka e dallon një mësues apo mësuese të mirë?

Adea: Aftësitë themelore të një mësueseje apo mësuesi përfshijnë disa pika, si për shembull:

- **Ekspertizë:** njohuri për përmbajtjen, aftësi gjuhësore dhe njohuri në lëndë të ndryshme;
- **Aftësi për të verpuar:** talent në organizim, përballje me ngarkesat, përpikmëri, besueshmëri, këmbëngulje, saktësi, pavarësi, ndërgjegjshmëri, përgjegjësi, zell;
- **Kompetenca sociale:** aftësi për të punuar në ekip, durim, ndjeshmëri, tolerancë, respekt, qasje konstruktive ndaj kritikes, gjykim i drejtë, aftësi për të dëgjuar, fleksibilitet, çiltërsi, kureshtje;
- **Motivim:** iniciativë, gatitshmëri për të kontribuar, gatitshmëri për të mësuar gjëra të reja, talent për improvizim, këmbëngulje, fuqi bindëse.

Lehrerberuf

Naim: Was arbeitest du in der Schweiz?

Adea: Ich bin Primarlehrerin.

Naim: Welche Klasse unterrichtest du?

Adea: Die 4.-6. Klasse, also Mittelstufe – eine spannende Altersgruppe, die manchmal anspruchsvoll ist.

Naim: Warum ist es anspruchsvoll, mit dieser Stufe zu arbeiten?

Adea: Man unterrichtet mehrere Schulfächer und muss sich gut vorbereiten.

Naim: Ich verstehe! Was für Fächer unterrichtest du?

Adea: Deutsch, Mathematik, Englisch, Französisch, Natur-Mensch-Gesellschaft (NMG), Sport, Musik, Bildnerisches Gestalten und Werken.

Naim: Was ist dein Lieblingsfach?

Adea: Ich unterrichte alle Fächer sehr gern. Meine Stärken liegen aber in den Sprachen.

Naim: Das glaube ich Dir! Du sprichst Albanisch, Deutsch, Englisch, Französisch! Nochmals, was macht einen guten Lehrer aus?

Adea: Zu den Grundfähigkeiten eines Lehrers oder einer Lehrerin zählen:

- **Fachwissen:** Inhaltskenntnisse, Sprachfähigkeiten, Sachwissen;
- **Handlungskompetenzen:** Organisationstalent, Belastbarkeit, Pünktlichkeit, Zuverlässigkeit, Ausdauer, Genauigkeit, Selbstständigkeit, Gewissenhaftigkeit, Verantwortungsbewusstsein, Sorgfalt;
- **Soziale Kompetenzen:** Teamfähigkeit, Geduld, Einfühlungsvermögen, Toleranz, Respekt, Kritikfähigkeit, Urteilsvermögen, Zuhörfähigkeit, Flexibilität, Offenheit, Neugier;
- **Motivation:** Initiative, Leistungsbereitschaft, Lernbereitschaft, Improvisationstalent, Durchhaltevermögen, Überzeugungskraft.

Naim: Po, ka shumë pika që në fakt janë të domosdoshme në çdo profesion, apo? Edhe një pyetje sa për kuriozitet! Çka nevojitet për t'u bërë mësues ose mësuese?

Adea: Së pari duhet të studiosh tre vjet në një shkollë të lartë pedagogjike. Gjatë studimeve ndjek ligjërata, seminare, proseminare në ambientet e shkollës së lartë dhe absolvon praktika në klasa të ndryshme të shkollave fillore. Mëson si të punosh me planin mësimor (kurrikulën) dhe me materialet mësimore, si ta planifikosh dhe zhvillosh mësimin, si të japësh nota në mënyrë të drejtë, si të organizosh ekskurzione, kampe skijimi, kampe verore dhe si të punosh në mënyrë të frytshme me prindërit.

Naim: Ja, es sind Punkte, die eigentlich in jedem Beruf wichtig sind. Noch eine Frage, aus Neugier! Wie wird man Primarlehrerin oder -lehrer?

Adea: Man studiert drei Jahre lang an einer Pädagogischen Hochschule. Im Studium besucht man Vorlesungen, Seminare und Proseminare an der Hochschule und absolviert Praktika in verschiedenen Klassen der Primarschule. Man lernt, wie man mit dem Lehrplan und den Lehrmitteln arbeitet, den Unterricht plant und durchführt, Noten gibt, Ausflüge, Skilager, Sommerlager organisiert und mit den Eltern zusammenarbeitet.

Shprehje rreth profesioneve (për folës të përparuar të shqipes)	Berufssprüche (für Fortgeschrittene)
<p>Shumë frazeologji dhe thënie e kanë prejardhjen nga fusha e zejtarisë dhe bujqësisë. Dy shembuj:</p> <p>Asnjë mjeshtër nuk ka ra prej qiellit do të thotë:</p> <ul style="list-style-type: none"> • një mjeshtër që di të bëjë gjithçka • një mjeshtër që bie nga qielli • duke ushtruar mëson t'i zotërosh gjërat <p>Bujku çka nuk njeh, nuk e han do të thotë:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bujku i han vetëm produktet e veta • bujku i han të gjitha produktet, edhe nëse nuk e din se prej nga vijnë • njerëzit që janë të kujdesshëm ndaj situatave të reja 	<p>Viele Redewendungen und Berufssprüche stammen ursprünglich aus der Welt der Handwerker und Bauern. Hier zwei Beispiele:</p> <p>Es ist noch kein Meister vom Himmel gefallen bedeutet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ein Meister, der alles kann • ein echter Meister fällt vom Himmel • durch das Üben lernt man, bestimmte Dinge zu beherrschen <p>Was der Bauer nicht kennt, isst er nicht bedeutet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • der Bauer isst nur seine Produkte • der Bauer isst alle Produkte, auch wenn er sie nicht kennt • Menschen, die neue Situationen scheuen

Pyeti anëtarët e familjes nëse i kanë dëgjuar këto shprehje dhe bisedo me ta rreth domethënies së këtyre frazeologjive:
 Nuk mbahet shtëpia me miell hua!
 E bën bujku arën, nuk e bën ara bujkun!
 Kau i mirë njihet në hulli!
 Ujku qimen e ndërron, po vesin nuk e harron!
 Qeni leh, ujku bën punën!
 Kursen gozhdën, humbet patkoin!

Shënim: Në faqen 57 të kapitullit 3 mund të lexosh edhe disa frazeologji të tjera të interpretuara.

Përgjigje 5: shih kapitullin 4, faqja 58

A njeh edhe ndonjë shprehje tjetër që ka të bëjë me profesionet? Nëse po, fol me shokët apo miqtë e tu rreth përmbajtjes së tyre.

Frag Deine Familienangehörigen, ob sie diese Redewendungen kennen und besprich mit ihnen die Bedeutung derselben:
 Mit geliehenem Mehl wird keine Familie ernährt!
 Der Bauer pflegt den Acker, nicht der Acker den Bauer!
 Den guten Ochsen kennt man in der Furche!
 Der Wolf ändert sein Fell, aber nicht seine Gewohnheit!
 Der Hund bellt, der Wolf macht seine Arbeit!
 Wer den Nagel rettet, verliert das Hufeisen!

Hinweis: Auf Seite 57 im Kapitel 3 findest Du weitere interpretierte albanische Redewendungen.

Lösung 5: siehe Kapitel 4, S. 58

Kennst du weitere Redewendungen rund um die Berufe? Falls ja, sprich mit Deinen albanischen Freunden oder Bekannten darüber!

KUSH E KA...

Ni plak m'ka thon ni her:

Kush e ka punen –

e ka buken.

Kush e ka zanatin –

e ka ene buken ene ujtin.

Kush e ka shkollen –

e ka ene buken ene ujtin ene mollen.

(Kujtim Shabani)

WER HAT...

Ein alter Mann hat mir einmal gesagt:

Wer eine Arbeit hat –

hat auch das Brot.

Wer einen Beruf hat –

hat das Brot und das Wasser.

Wer eine Bildung hat –

hat das Brot, das Wasser und den Apfel.

(Kujtim Shabani)

Si e interpreton Ti këtë poezi? Çfarë nënkupton autori me «Kush e ka shkollen – e ka ene buken ene ujtin ene mollen»? Bisedo rreth kësaj poezie me dikë që është i interesuar për poezinë.

Wie interpretierst Du dieses Gedicht? Was meint der Autor mit «Wer eine Bildung hat – hat das Brot, das Wasser und den Apfel»? Besprich dieses Gedicht mit poesieinteressierten Personen.

<i>Tema</i>	Pushimet	<i>Thema</i>	Urlaub
<i>Objektivi</i>	Unë mund të zhvilloj biseda që lidhen me pushimet.	<i>Ziel</i>	Ich kann Gespräche rund um das Thema Urlaub auf Albanisch führen.
<i>Përmbajtja</i>	Ky modul i fundit fillimisht prezanton një listë me emra/togfjalësha dhe folje që lidhen me pushimet. Pos të tjerash, këtu ofrohet një mundësi e mirë që nëpërmjet këtyre fjalëve, por edhe fjalëve të tjera, që nuk janë përfshirë në këtë listë, të iniciohen dhe zhvillohen fjali, tekste dhe biseda të vlefshme për ngritjen e kompetencave në gjuhën shqipe. Gjithashtu, si plotësim jepen monologe, dialoge, tregime, kuize, metafora dhe pyetje reflektimi që ndihmojnë zhvillimin e aftësive të të shprehurit me gojë, qoftë në dialekt, qoftë në gjuhën letrare shqipe. Më në fund, moduli rrymbullaksohet me një poezi.	<i>Inhalt</i>	Dieser letzte Baustein präsentiert zuerst eine Liste mit Nomina und Verben zu «Urlaub». Es bietet sich an, mithilfe dieser und weiterer Wortarten Sätze, Texte und Austauschgespräche zu initiieren. Ergänzend dazu werden zum Auf- und Ausbau der mündlichen Sprachkompetenz Monologe, Dialoge, Erzählungen, Quizfragen, Metaphern und Reflexionsfragen bereitgestellt. Ein Gedicht rundet den Baustein ab.

Fjalësi (leksiku)

Emra nga fusha e pushimeve

Shqip	Deutsch
avioni	das Flugzeug
treni	die Bahn
autobusi	der Bus
dokumenti i udhëtimit	das Reisedokument
uji	das Wasser
plazhi	der Strand
banja	das Baden
sportet ujore	der Wassersport
volejbolli në plazh	der Strandvolleyball
ombrella e diellit	der Sonnenschirm
mbrojtja nga dielli	der Sonnenschutz
kremi kundër diellit	die Sonnencreme
kapela e diellit	der Sonnenhut
syzet e diellit	die Sonnenbrille
mbathjet e notit	die Badehose
peshqiri i banjës	das Badetuch
xhaketa e shpëtimit	die Schwimmweste
karriga e plazhit	der Liegestuhl
dysheku	die Liegematte
pisha e butë	der Pinienbaum
ushqimi	das Essen
vallëzimi	der Tanz
dalja në mbrëmje	der Ausgang
muzika	die Musik
kultura	die Kultur
vizita / eksplorimi	die Besichtigung
shëtjtja nëpër qytet	der Stadtbummel
alpet	die Alpen
kodrina / bjeshka	der Berg
turneu me biçikletë	die Radtour
ecja	die Wanderung
shkopi i ecjes	der Wanderstock
çanta e shpinës	der Rucksack
xhaketa e ecjes	die Wanderjacke

Wortschatz

Nomen zum Wortfeld Urlaub

Shqip	Deutsch
liqeni	der See
Deti i Veriut	die Nordsee
Deti Mesdhe	das Mittelmeer
anija	das Schiff
harta e qytetit	der Stadtplan
turneu në qytet	die Stadtrundfahrt
ekskurzioni	der Ausflug
bagazhi	das Gepäck
valixhja	der Koffer
fluturimi i jashtëm	der Hinflug
fluturimi i kthimit	der Rückflug
aviacioni	die Luftfahrt
zyra turistike	das Tourismusbüro
këmbimi i parave	der Geldwechsel
bileta e fluturimit	der Flugschein
vendi i vet	das Inland
vendi i huaj	das Ausland
udhëtimi	die Reise
udhëtimi i biznesit	die Geschäftsreise
oferta	das Angebot
viza e udhëtimit	das Reisevisum
karta e vaksinimit	der Impfausweis
këshilla 'sekrete'	der Geheimtipp
destinacion me rëndësi	die Sehenswürdigkeit
tarifa e plazhit	die Strandgebühr
karta e studentit	der Studentenausweis
dhurata	das Geschenk
muzeu	das Museum
kështjella	das Schloss
monumenti	das Denkmal
manastiri	das Kloster
qyteti i vjetër	die Altstadt
udhëheqësi turistik	der Reiseleiter
hyrja	die Einreise

çizmet e ecjes	die Wanderschuhe	vajtje-ardhja	die Rückreise
teleferiku	die Seilbahn	udhëtimi rretherrrotull	die Rundreise
kamera	der Fotoapparat	udhëtimi nëpër botë	die Weltreise
pushimet dimërore	die Winterferien	udhëtimi me anije	die Schifffreise
bora	der Schnee	prenotimi	die Buchung
sportet e borës	der Schneesport	destinacioni	das Reiseziel
skijimi	das Skifahren	udhëzuesi i udhëtimit	der Reiseführer
karta e skijimit	der Skipass	akomodimi	die Reiseunterkunft
pista e skive	die Skipiste	hoteli	das Hotel
ashensori i skive	der Skilift	vendi i kampingut	der Campingplatz
radha	die Warteschlange	pushimet në kamping	der Campingurlaub
pushimi / pauza	die Pause	autobusi i udhëtimit	der Reisebus
dielli i dimrit	die Wintersonne	pushimet	die Ferien
deti	das Meer		
Folje	Verben	Folje	Verben
fluturoj	fliegen	lahem	baden
drejtoj/ngas	fahren	notoj	schwimmen
planifikoj	planen	shtrihem	liegen
paketoj	packen	vallëzoj	tanzen
prenotoj	buchen	festoj	feiern
udhëtoj	reisen	ha	essen
mbërrij/ arrij	ankommen	shëtis/ eci	wandern
nis	abreisen	fotografoj	fotografieren
planifikoj	planen	skijoj	skifahren
kthehem	zurückfahren	pres	warten
vizitoj	besuchen	marr me qira	mieten
këqyr	besichtigen	dorëzoj	abgeben
shëtis	bummeln	pushoj	pausieren
kampoj	campieren	vëzhgoj	beobachten
sërfoj	surfen	zhytem	tauchen
peshkoj	fischen	ngjitem	klettern

Me cilin mjet transporti parapëlqen të shkosh në pushime? Pyete dikë nga rrethi i shokëve, cilat mjete transporti i përdorin ata dhe pse pikërisht ato mjete e jo të tjera? Kushtoji rëndësi leksikut që e përdor bashkëbiseduesi dhe pyete atë nëse pajtohet që t'i japësh sugjerime rreth aftësive të tij gjuhësore.

Welche Verkehrsmittel bevorzugst Du, um in den Urlaub zu fahren? Frag jemanden aus Deinem Freundes- oder Bekanntenkreis, welche Verkehrsmittel sie verwenden und weshalb? Achte dabei auf den Wortschatz, den dein Gesprächspartner verwendet und frag ihn zu Beginn, ob Du ihm eine Rückmeldung dazu geben darfst!

Kështu i organizoj pushimet!

Naim: Para se të shkoj në pushimet verore, duhet t'i kryej disa punë në Gjermani:

- I pyes fqinjët e mi nëse mund të m'i ujin lulet.
- E çoj veturën në garazh për ta kontrolluar, që të mos kem probleme gjatë pushimeve.
- Duhet t'i paguaj të gjitha faturat, përndryshe marr paralajmërin për mospaguarje të fatu-rave.
- Nuk duhet asesi t'i harroj dhuratat për të afërmit dhe miqtë.
- Në valixhen time nuk guxojnë të mungojnë gjërat më të rëndësishme: kremi i diellit, kapela e diellit, peshqiri i plazhit, brekët e notit, rrobat për të dalë në xhirot e mbrëmjes.

Pushime në fermë

Adea: A ke bërë ndonjëherë pushime në ndonjë fermë në Zvicër?

Naim: Kam qenë njëherë në fermën e quajtur Blum, e cila prodhon vetëm produkte organike apo bio, siç themi zakonisht.

Adea: Nëse e krahason fermën tonë këtu në Kosovë me një fermë zvicerane, a ka ngjashmëri apo ndryshime?

So organisiere ich meinen Urlaub

Naim: Bevor ich in den Sommerurlaub gehe, muss ich ein paar Dinge in Deutschland erledigen:

- Ich frage meine Nachbarn, ob sie meine Blumen giessen können.
- Ich bringe das Auto in die Autowerkstatt, um einen Urlaubservice zu machen.
- Alle Rechnungen muss ich bezahlen, sonst bekomme ich Mahnungen.
- Geschenke für die Verwandten und die Freunde darf ich auch nicht vergessen.
- In meinem Koffer dürfen die wichtigsten Sachen nicht fehlen: die Sonnencreme, der Sonnenhut, das Badetuch, die Badehose, die Ausgangskleider.

Urlaub auf dem Bauernhof

Adea: Hast du mal Urlaub auf einem Bauernhof in der Schweiz gemacht?

Naim: Ich war mal auf dem Bauernhof Blum, der nur Bioprodukte hat.

Adea: Wenn du unseren Bauernhof hier in Kosovo mit einem Schweizer Bauernhof vergleichst, gibt es Ähnlichkeiten, Unterschiede?

Naim: Po-po, ka shumë ngjashmëri, por ka edhe dallime. Ushqimet bio janë të ngjashme. Të gjitha kafshët kullosin jashtë në lëndinë. Pulat lëvizin lirshëm në livadhin e tyre. Çdo produkt është bio dhe prodhohet nga vetë ferma: vezët, djadhi, qumështi, reçeli, buka, perimet, frutat, lëngu i mollës. Të ndryshme janë sipërfaqet e stallave. Stalla është më e lartë dhe më e madhe. Ato shtëpitë e vjetra, gjysma e të cilave është prej druri, janë shumë të bukura.

Adea: Çka bën gjatë pushimeve në fermë?

Naim: Unë isha atje me katër shokët e mi gjatë verës. Shkonim të shëtisnim në natyrë, bënim xhiro me biçikleta nëpër peisazhin e natyrës me kodrina të ulëta plot gjelbërim diku mbi liqenin e Cyrihut. Kur ishte vapë, shkonim notonim në liqenin e Cyrihut. Gjatë mbrëmjeve gatuanim bashkë, filozofonim, dëgjonim muzikë, këndonim.

Adea: Po tingëllon shumë mirë! Do të dëshiroja të bëja një pushim të këtillë!

Ku mund të jenë këto dy ferma në foton A dhe B?

- të dyjat (A dhe B) janë në Kosovë
- fotoja A është në Zvicër, fotoja B në Kosovë
- fotoja A është në Gjermani, fotoja B në Zvicër

Bild A

Përgjigje 6: shih kapitullin 4, faqja 58

Naim: O ja, es gibt viele Ähnlichkeiten, aber auch Unterschiede. Ähnlich sind die biologischen Lebensmittel. Alle Tiere weiden auf der Wiese. Die Hühner bewegen sich frei auf ihrer Wiese. Alles ist biologisch und aus der eigenen Landwirtschaft: Eier, Käse, Milch, Marmelade, Brot, Gemüse, Früchte, Apfelsaft. Verschieden sind die Wohnbereiche. Der Viehstall ist höher und grösser. Die Riegelhäuser auf Schweizer Bauernhöfen sind schön.

Adea: Was macht man während des Urlaubs auf dem Bauernhof?

Naim: Ich war mit vier Freunden im Sommer dort. Wir machten Wanderungen, fuhren Rad durch die sanfte und grüne Hügellandschaft oberhalb des Zürichsees. Wenn es heiss war, gingen wir im Zürichsee baden. Abends kochten wir gemeinsam, philosophierten, hörten Musik sangen.

Adea: Das hört sich sehr gut an! Ich würde gerne einen solchen Urlaub machen!

Wo befinden sich diese beiden Bauernhöfe auf dem Bild A und B?

- beide (A und B) in Kosova
- Bild A in der Schweiz, Bild B in Kosova
- Bild A in Deutschland, Bild B in der Schweiz

Bild B

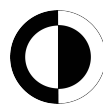
Lösung 6: siehe Kapitel 4, S. 58

Ku dallojnë këto dy ferma? A mund t'ia përshkruash dikujt këtë në gjuhën shqipe? Pyete bashkëbiseduesin apo bashkëbiseduesen nëse ai apo ajo ndonjëherë i ka kaluar pushimet në ndonjë fermë!

Worin unterscheiden sich diese beiden Bauernhöfe? Kannst Du dies jemandem auf Albanisch beschreiben? Frag den Gesprächspartner / die Gesprächspartnerin, ob er / sie jemals Urlaub auf einem Bauernhof gemacht hat!

(Ton, Track 12)

Kamp veror

Naim: Pushimet në kamp veror janë vërtet të mrekullueshme? E harron jetën e përditshme dhe jeton në një botë ëndërrash aventureske. Në kampin veror takoj të rinj dhe të reja nga vendet më të ndryshme. Aty bëjmë sport, bëjmë muzikë në gjuhë të ndryshme, vallëzojmë, udhëtojmë me biçikleta nëpër shtigjet e pyllit, gatuajmë së bashku. Është një kombinim i mirë midis relaksimit, përjetimeve në natyrë dhe stërvitjes fizike. Në kampin, që isha vitin e kaluar, mësova të bëj rrëshqitje në ujë. Është një ndjenjë e paparë të manovrosh nëpër dallgët e ujit gjatë rrëshqitjes në ujë. Gjatë kohës së lirë bëjmë lloj-lloj sportesh, lojërash dhe programesh argëtuese.

Sommerlager

Naim: Urlaub im Sommerlager ist herrlich! Ich vergesse den Alltag und lebe in einer abenteuerlichen Traumwelt. Im Sommerlager treffe ich junge Menschen aus verschiedenen Ländern. Wir treiben Sport, spielen Musik in verschiedenen Sprachen, tanzen, fahren Rad durch die Waldwege, kochen gemeinsam. Es ist eine gute Kombination zwischen Erholung, Naturerlebnis und Körpertraining. Letztes Jahr habe ich im Camp Windsurfen gelernt. Es ist ein Hammergefühl, sich beim Windsurfen durch die Wasserwellen zu manövrieren. Wir machen viele lustige Sport-, Spiel- und Freizeitprogramme.

Tregoji ndokujt nga rrethi i shoqërisë sate mbi përvojat më të mira që ke pasur ndonjëherë gjatë pushimeve dhe pyete personin që është duke të dëgjuar se si e vlerëson ai fjalësin (leksikun) tënd që përdor kur flet shqip!

Erzähl jemandem aus Deinem Freundeskreis von Deinen besten Urlauberlebnissen, die Du je hattest und frag die zuhörende Person, wie sie Deinen Erzählwortschatz findet!

(Ton, Track 13)

Pushime ndryshe: Pushimet aventuriere të Julit

Adea: Juli është një i ri në mesin e njëzetave dhe është nga fshati Borsh afër Sarandes, në jug të Shqipërisë. Ky i ri është vërtet një aventurier i mirëfilltë. Ka rreth katër vjet që udhëton me fare pak para nëpër botë. Mirëpo, ai nuk udhëton pa instrumentin e tij UFO, siç e quan ai. Me UFO-n e tij bën muzikë nëpër rrugët e qyteteve të botës dhe fiton pak para nga kalimtarët e rastit. Kështu i financon pushimet e tij. Juli nuk e ka me ngut. Për shembull, për të udhëtuar nga Shqipëria deri në Spanjë iu deshën pesdhjetë ditë. Gjatë tërë kësaj kohë ai ka shpenzuar vetëm pesdhjetë euro, pra jo më shumë se një euro në ditë. Gjatë udhëtimeve ai takon njerëz dhe flet me ta.

Julis Abenteuerurlaub

Adea: Juli ist Mitte Zwanzig und kommt aus Borsch bei Saranda, in Südalbanien. Er ist ein echter Abenteuerer. Seit vier Jahren reist er durch die Welt mit sehr wenig Geld. Er reist aber nicht ohne sein 'Ufo'. So nennt er sein Hang. Mit seinem Ufo spielt er auf den Strassen grosser Städte und bekommt von den Passanten Geld. Damit finanziert er seinen Urlaub. Juli hat es nicht eilig. Für seine Reise von Albanien bis nach Spanien hat er fünfzig Tage gebraucht. Für diese ganze Zeit hat er nur fünfzig Euro, also nicht mehr als einen Euro pro Tag ausgegeben. Während seinen Reisen trifft er Leute, spricht mit ihnen.

Nganjëherë qëndron me javë nëpër shpella, nganjëherë flen në çadrën e tij në natyrë, nganjëherë në pyell, nganjëherë tek miqtë e tek të njohurit e tij. Ai i filmon me celular të gjitha udhëtimet e tij aventuriere dhe i publikon në kanalën e tij «Aventurat e Julit» në YouTube. Njëherë ka udhëtuar nëpër tërë Shqipërinë në këmbë, nga pika kufitare në jug e deri në veri të vendit. Për çdo ditë ka bërë dhe ka publikuar nga një film rreth udhëtimit të tij. Ai madje ka publikuar edhe një libër me titullin «Si të udhëtosh me 50 euro».

Manchmal übernachtet er wochenlang in einer Höhle, manchmal in seinem Zelt draussen, manchmal im Wald, manchmal bei Freunden und Bekannten. Alle seine Abenteuerreisen filmt er mit seinem Handy und veröffentlicht sie auf seinem Youtubekanal «Aventurat e Julit [Julis Abenteuer]». Einmal hat er ganz Albanien von der Grenze im Süden bis zur Grenze im Norden zu Fuss bereist und jeden Tag einen Film über seine Reise gemacht und veröffentlicht. Sein Reiseratgeber heisst: «Wie kannst Du mit wenig Geld Urlaub machen».

Në cilat shtete mund të jenë këto vende në fotografitë A dhe B?

- të dy vendet (fotografia A dhe B) janë në Gjermani
- fotografia A është në Shqipëri, fotografia B në Zvicër
- fotografia A është në Zvicër, fotografia B në Kosovë

Bild A

Përgjigje 7: shih kapitullin 4, faqja 58

In welchen Ländern könnten diese Orte auf den Bildern A und B sein?

- Beide Orte (Bild A und B) in Deutschland
- Bild A in Albanien, Bild B in der Schweiz
- Bild A in der Schweiz, Bild B in Kosova

Bild B

Lösung 7: siehe Kapitel 4, S. 58

Metafora rreth pushimeve (për folës të përparuar të gjuhës shqipe)	Urlaub-Redewendungen (für Fortgeschrittene)
Të shkosh në pushime në Ballkoni do të thotë: <ul style="list-style-type: none">t'i kalosh pushimet në banesëtë udhëtosh nëpër Ballkanpas dhjetë ditësh të shkosh në pushime Kah po shkon rrugëtimi do të thotë: <ul style="list-style-type: none">ta vlerësosh të ardhmenmos të dish ku të shkosh në pushimet'i planifikosh pushimet në minutën e fundit	Urlaub auf Balkonien machen bedeutet: <ul style="list-style-type: none">den Urlaub zuhause verbringendurch den Balkan fahrenin zehn Tagen in den Urlaub gehen Wohin geht die Reise bedeutet: <ul style="list-style-type: none">die Zukunft abschätzennicht wissen, wo man Urlaub machtin letzter Minute den Urlaub planen

Përgjigje 8: shih kapitullin 4, faqja 58

Lösung 8: siehe Kapitel 4, S. 58

A njeh ndonjë shprehje/ frazë apo metaforë tjetër në lidhje me pushimet?

Si i interpreton këto frazeologjizma në shqip:

- Detit i ka hije vala, shokut i ka hije fjala!
- Peshku në det, tava në zjarr!

Shënim: Në kapitullin 3, faqja 57, gjinden edhe disa frazeologji të interpretuara.

Kennst Du weitere Redewendungen bzw. Metaphern, die mit dem Urlaub zusammenhängen?

Wie interpretierst Du diese Redewendungen im Albanischen:

- Dem Meer steht die Welle, dem Freund das Wort!
- Der Fisch im Meer, die Pfanne auf der Kochplatte!

Hinweis: Weitere interpretierte albanische Phraseologien findest Du im Kapitel 3, Seite 57.

NA JEM ZOGJ!

Na jem as peshk as zog, po thon.
Po na sa her ngjitem n'qill
per me shku anej nga kem ardh.
Na edhe me kerr dum me fluturu!
Me mbrri ma vrik te njerzit q'i kem lan,
e me nejt veç me to.

O, qysh i lam mbrapa do kerre
naper ato vendet atje posht.
Ato jan t'u shku n'Bullgari,
n'Greqi, n'Mal t'Zi, n'Shypni.
N'deti.
Ata, pra, jan peshq! Na jem zogj!

(Kujtim Shabani)

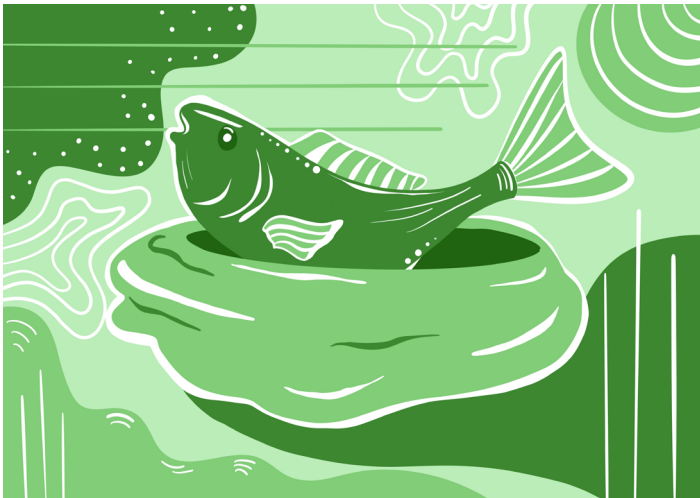

WIR SIND VÖGEL

Wir sind weder Fisch noch Vogel, sagt man.
Wie oft steigen wir in den Himmel
um dorthin zu gehen, woher wir gekommen sind.
Auch mit dem Auto wollen wir fliegen!
Um schneller bei unseren Leuten
anzukommen, die wir zurückgelassen haben.
Um mit ihnen beisammen zu sein.

Ah, wie wir einige Autos in den Ländern dort
unten überholten.
Sie gehen nach Bulgarien, Griechenland, Monte-
negro, Albanien.
Ans Meer.
Sie sind also Fische! Wir sind Vögel!

(Kujtim Shabani)

3. Ekskurs

Frazeologji të interpretuara – bisedo me dikë rreth domethënies së tyre.

3. Exkurs

Weitere albanische Redewendungen – eine Auswahl, die Du mit Deinen Kontaktpersonen erörtern und erweitern kannst.

Kuptimi parësor		Kuptimi dytësor
i lau duart	I pastroi duart.	mbaroi puna e tij; nuk ka çka të shpresojë më në atë punë
hedh gurë	Hedh gurë në rrugë.	flet keq për dikë
mbaj krahun shokut	Kape shokun për krah!	ndihmoje shokun
gjuha shkon ku dhemb dhëmbi (gjermanisht: ku ta shtyp këpuca këmbën)	Lëvize gjuhën tek dhëmbi që të dhemb!	ku qëndron problemi; çka nuk është në rregull
është kungull nga mendja	E ka kokën në formë të një kungulli.	Është kokëzbrazët / injorant
e rreh gjoksin	I bie gjoksit me grushta.	lavdërohet pa pasur nevojë
fut hundët gjithkund	E nuhat çdo gjë me hundë.	përzihet në çdo punë
flet kodër pas bregut	Është në një kodër mbas bregut dhe flet.	flet rreth e rrotull
mban macën në thes	Nuk e lëshon macën nga thesi.	nuk thotë gjithçka që duhet thënë / jotransparent
fol pa dorëza	Hiqi dorëzat kur të flasësh!	fol hapur

Redewendung	Wörtliche Bedeutung	Übertragene Bedeutung
die Hände waschen	Man wäscht die Hände mit Wasser.	Hoffnungslos im Job oder im Leben sein
Steine werfen	Man wirft Steine auf die Strasse.	Über jemanden schlecht reden
unter die Arme greifen	Man nimmt jemanden am Arm.	Jemandem helfen
der Zahn tut weh	Man bewegt die Zunge zum schmerzenden Zahn.	Es gibt ein Problem
kernloser Kürbiskopf	Man hat die Kopfform eines Kürbisses ohne Kerne.	kopflos, dumm sein
brüsten	Man schlägt mit der Hand auf die Brust.	sich unnötig in den Vordergrund drängen
die Nase überall hinstecken	Man testet alles mit seiner Nase.	sich in jeder Angelegenheit einmischen
Hügel hinter dem Ufer sprechen	Man ist auf einem Hügel hinter dem Ufer und spricht.	um den Brei herumsprechen, statt es auf den Punkt zu bringen
die Katze im Sack behalten	Man hält die Katze in einem Sack und lässt sie nicht frei.	etwas verheimlichen; nicht alles sagen
ohne Handschuhe sprechen	Man zieht die Handschuhe aus, wenn man spricht.	offen sein im Gespräch

4. Përgjigjet e kapitullit 2 – Modulet

Përgjigje 1: hokej mbi akull

Përgjigje 2: Në të dy rastet është përgjigjja e dytë e saktë.

Përgjigje 3: fotoja 1: Prishtina; fotoja 2: Berna; fotoja 3: Mynihu, fotoja 4: Tirana.

Përgjigje 4: Në të dy rastet është përgjigjja e tretë e saktë.

Përgjigje 5: përgjigjja e tretë është në të dy rastet e saktë.

Përgjigje 6: fotoja 1: Zvicër; fotoja 2: Kosovë

Përgjigje 7: fotoja 1: Shqipëri (Durrës); fotoja 2: Zvicër (Tiçino).

Përgjigje 8: Në të dy rastet është përgjigjja e parë e saktë.

Instrumentet tipike të muzikës shqiptare janë: akordeoni, surla, çiftelia, dajrja, daullja, fisharmonia, fyelli, gajdja, kavalli, klarineti, kitara, kontrabasi, lahuta, mandolina, pianoja, saksofo-ni, sharkia, tupani, violina

4. Lösungen Kapitel 2 – Bausteine

Lösung 1: Eishockey

Lösung 2: In beiden Fällen ist die zweite Antwort richtig.

Lösung 3: Bild 1: Prishtina; Bild 2: Bern; Bild 3: München, Bild 4: Tirana.

Lösung 4: In beiden Fällen ist die dritte Antwort richtig.

Lösung 5: In beiden Fällen ist die dritte Antwort richtig.

Lösung 6: Bild 1: Schweiz; Bild 2: Kosova

Lösung 7: Bild 1: Albanien (Durrës); Bild 2: Schweiz (Tessin).

Lösung 8: In beiden Fällen ist die erste Antwort richtig.

Zu den typischen Instrumenten der albanischen Musik zählen: Akkordeon, Surne, Langhalslaute mit zwei Saiten, Tamburin, Trommel, Orgel, Querflöte, Sackpfeife, Hirtenflöte, Klarinette, Gitarre, Kontrabass, Streichinstrument, Mandoline, Klavier, Saxophon, Langhalslaute mit fünf Saiten, Trommelinstrument, Geige

PJESA III / TEIL III

5. Alfabeti i gjuhës shqipe

Në vijim i paraqesim 36 shkronjat e alfabetit shqip: 7 zanore dhe 29 bashkëtingëllore.
zanoret: a, e, ë, i, o, u, y.
bashkëtingëlloret: b, c, ç, d, dh, f, g, gj, h, j, k, l, ll, m, n, nj, p, q, r, rr, s, sh, t, th, v, x, xh, z, zh.

5. Das albanische Alphabet

Nachfolgend werden die 36 albanischen Buchstaben: 7 Vokale (Selbstlaute) und 29 Konsonanten (Mitlaute) tabellarisch dargestellt.
Vokale: a, e, ë, i, o, u, y.
 Konsonanten: b, c, ç, d, dh, f, g, gj, h, j, k, l, ll, m, n, nj, p, q, r, rr, s, sh, t, th, v, x, xh, z, zh.

shkronja Buchstabe	shqiptimi Aussprache	IPA*	shembull Beispiel
a	a	[a]	A na
b	bë	[b]	B erlin
c	cë	[ts]	Z entrum
ç	çë	[tʃ]	T schechien
d	dë	[d]	D ortmund
dh	dhë	[ð]	th erefore (wie im Englischen)
e	e	[ɛ]	E lbasan
ë	ë	[ə]	Ö sterreich
f	fë	[f]	F rankfurt
g	gë	[g]	G oldau
gj	gjë	[j]	G ion (wie im Rätoromaischen)
h	hë	[h]	H aus
i	i	[i]	I rene
j	jë	[j]	J akob
k	kë	[k]	K atalonien
l	lë	[l]	L okomotive
ll	llë	[ɫ]	l ove (wie im Englischen)
m	më	[m]	M ünchen
n	në	[n]	N orden
nj	një	[ɲ]	N ew York
o	o	[ɔ]	O stern
p	pë	[p]	P rishtina
q	që	[c]	tja (deutsche Interjektion)
r	rë	[r]	R adio
rr	rrë	[r]	R ebell (stark gerolltes Zungen-r)
s	së	[s]	S upport
sh	shë	[ʃ]	S tadt
t	të	[t]	T irana

th	thë	[θ]	t hanks (wie im Englischen)
u	u	[u]	U niversität
v	vë	[v]	W ien
x	xë	[dz]	me z zo (wie im Italienischen)
xh	xhë	[dʒ]	J ob (wie im Englischen)
y	y	[y]	Ü bergang
z	zë	[z]	S icherheit
zh	zhë	[ʒ]	J ournalist

*IPA = Alfabeti fonetik ndërkombëtar

*IPA = Internationales Phonetisches Alphabet

Nënndarja e zanoreve	Unterteilung der Vokale
<p>Sipas pozicionit të gjuhës drejt qiellzës:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zanore të përparme i, y, e • zanore qëndrore ë, a • zanore të pasme u, o 	<p>Aufgrund der Zungenstellung in Richtung Gaumen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vordere Vokale i, y, e • zentrale Vokale ë, a • hintere Vokale u, o
<p>Sipas shkallës së ngritjes së gjuhës drejt qiellzës:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zanore të hapura a, • zanore gjysmë të hapura e, ë, o • zanore të mbyllura i, u, y 	<p>Aufgrund des Grades der Zungenerhöhung in Richtung Gaumen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • offene Vokale a, • halboffene Vokale e, ë, o • geschlossene Vokale i, u, y
<p>Sipas përfshirjes së buzëve në formimin e tyre duhet dalluar në mes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zanoreve buzore y, u, o dhe • zanoreve jobuzore i, e, a, ë 	<p>Aufgrund der Lippenbeteiligung bei deren Bildung unterscheidet man zwischen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lippenvokale y, u, o und • Nichtlippenvokale i, e, a, ë
Nënndarja e bashkëtingëlloreve	Unterteilung der Konsonanten
<ul style="list-style-type: none"> • bashkëtingëlloret buzore: p, b, m, f, v • bashkëtingëlloret dhëmbore t, d, th, dh, ll • bashkëtingëlloret alveolare: c, x, n, s, z, l, rr, r • bashkëtingëlloret e qiellzës së mesme: ç, xh, sh, zh • bashkëtingëlloret qiellzore: q, gj, nj, j • bashkëtingëlloret e qiellzës së pasme: k, g, h 	<ul style="list-style-type: none"> • Lippenkonsonanten: p, b, m, f, v • Zahnkonsonanten t, d, th, dh, ll • Alveolarkonsonanten: c, x, n, s, z, l, rr, r • Vorgaumenkonsonanten: ç, xh, sh, zh • Gaumenkonsonanten: q, gj, nj, j • Hintergaumenkonsonanten: k, g, h
<p>Sipas përfshirjes së zërit dhe tingëllimit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bashkëtingëlloret e pazëshme: t, s, c, q, k, th, p, h (këto dalin vetëm nga tingëllimi) • bashkëtingëlloret e zëshme: d, z, zh, x, xh, g, gj, dh, v, b, m, n, nj, j, l, ll, r, rr 	<p>Aufgrund der Stimm- und Klangbeteiligung:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stimmlose Konsonanten: t, s, c, q, k, th, p, h (diese entstehen nur aus dem Klang) • stimmhafte Konsonanten: d, z, zh, x, xh, g, gj, dh, v, b, m, n, nj, j, l, ll, r, rr
<p>Bashkëtingëlloret që formohen nga zëri dhe tingëllimi: d, z, zh, x, xh, g, gj, dh, v, b Bashkëtingëlloret hundore: m, n, nj, j, l, ll Bashkëtingëlloret dridhëse: r, rr</p>	<p>Konsonanten aus Klang und Stimme: d, z, zh, x, xh, g, gj, dh, v, b Lautisierte Konsonanten aus Stimme: m, n, nj, j, l, ll, r, rr</p>

6 Gramatika

6.1 Pasqyrë e pjesëve të ligjëratës

Të ndryshueshme:

a) lakohen: emrat, nyjet, mbiemrat numërorët, përemrat, **b) zgjedhohen:** foljet.

Të pandryshueshme

(as lakohen e as zgjedhohen): ndajfoljet, parafjalët, lidhëzat, pjesëzat dhe pasthirrmat.

Pjesa e ligjëratës		Shembuj
1	Emri iu jep gjësendeve reale dhe të pakapshme (abstrakte) një emërtim.	natë, ditë, vit, drekë, mjegull, mal, motër, dorë, zog, lopë, njeri, hije, bark, djalë, drithë, dardhë
2	Mbiemri tregon si janë gjësendet.	i vogël, i madh, i kuq, i lirë, i lig, i gjatë, e bardhë, e zezë
3	Përemri është shoqërues ose zëvendësues i emrit.	vetor: unë, ne, ti, ju, ai/ajo, ata/ato vetvetor: vetja, vetvetja dëftor: ky, kjo, këta/këto, ai/ajo, ata/ato pronor: imi, yti pyetës: kush, cili, ç’ lidhor: që, i cili i pakufishëm: kushdo, cilido, secili, ca, gjithë, askush, asnjëri
4	Numërori mund të shfaqet nëpërmjet numrave	një, dy, tre, katër
5	Folja përshkruan një veprim, gjendje ose ngjarje. forma e pakryer (infinite): - infinitivi (forma bazë) - participi 1 (pjesorja 1) - participi 2 (pjesorja 2) forma e kryer: - e ndryshueshme sipas vetës, kohës, mënyrës dhe llojit të veprimit – quhen gjithashtu edhe si format e vetave.	kam, jam, them, ha, pi, pjek, djeg, lodh, gjej, end, gdhend, njoh, dua, dal, kap, laj, mbledh, vesh, vjel, qesh këndoj, vrapoj, vallëzoj duke kënduar, duke vrapuar, duke vallëzuar kënduar, vrapuar, vallëzuar Luani sot udhëton, nesër do të pushojë. (Pjesa e parë e fjalisë: veta e tretë njëjës, koha e tashme. Pjesa e dytë e fjalisë: veta e tretë njëjës, e ardhmja [futur 1])

	<p>Ljojet e foljeve:</p> <p>- Foljet e plota tregojnë një veprim, gjendje apo ngjarje në fjali.</p> <p>- Foljet ndihmëse ndihmojnë për të krijuar forma të përbëra.</p> <p>- Foljet rrethanore (modale) bëhen të qarta në lidhje me një folje të plotë.</p> <p>Bashkëngjitjet e foljeve kanë shpesh një parashtesë.</p> <p>Format bazë janë parakusht për ta zotëruar një folje. Ato janë: paskajorja, koha e shkuar dhe pjesorja (participi 2)</p>	<p>Luani pushon.</p> <p>jam, kam</p> <p>duhet</p> <p>përpunuar, vetëqëndruar, përqëndruar, vetëvendosur</p> <p>shkoj, shkova, kam shkuar</p>
6	<p>Ndajfolja e përshkruan foljen më hollësisht.</p> <p>- Ndajfolja e vendit (lokale). KU ndodh diçka?</p> <p>- Ndajfolja e kohës (temporale). KUR ndodh diçka?</p> <p>- Ndajfolja e shkakut (kausale). PSE ndodh diçka?</p> <p>- Ndajfolja e mënyrës/rrethanës (modale). SI ndodh diçka?</p> <p>- Ndajfolje pyetësore (interrogative). PSE ndodh diçka?</p>	<p>mirë, keq, dje, nesër, para</p> <p>djathtas, majtas, këtu, atje, poshtë, nalt, teposhtë, përpjetë, tatëpjetë</p> <p>tash, më vonë, sot, nesër, atëherë, kurrë, më herët</p> <p>prandaj, mu për këtë, rrjedhimisht, me këtë, domethënë, në përputhje me rrethanat, sipas kësaj</p> <p>ka mundësi, hamendësohet, me gjasë, me sa duket, me kënaqësi, kot</p> <p>përse, pse, me çka, nga ku, nëpërmjet çkafit</p>
7	<p>Nyja e shoqëron emrin dhe ndihmon në përcaktimin e gjinisë së tij.</p> <p>- e pasme (te emrat)</p> <p>- e përparme (te mbiemrat dhe emrat)</p> <p>Shënim: Ndryshe nga gjuha gjermane (nyja shquese: der, die, das; nyja joshquese: ein, eine, ein).</p>	<p>lojtari, këngëtarja</p> <p>qen-i, djal-i, plak-u, mësues-i, vajz-a</p> <p>i mirë, e bukur, e keqe; (te emrat): i ati, e motra, i shoqi, i vëllai</p>

8	<p>Parafjala i lidh grupet e fjalëve.</p> <p>- Farafjalët që lidhen me vendin (lokale): para, mbi, nën, në, brenda, sipër, pranë</p> <p>- Parafjalët me tregues kohor (temporale): para, deri, pas, më, gjatë</p> <p>- Parafjalët me shkak (kausale): për shkak se, fal, pavarësisht nga</p> <p>- Parafjalët me rrethanë (modale): përveç, rreth, me, pa</p>	<p>emërore: (që)nga, te(k), mu, gjer/deri</p> <p>kallëzore: me, pa, mbi, më, në, nën, nëpër, për, për në, përmbi, ndër</p> <p>rrjedhore: prej, ndaj, sipas, pranë, afër, larg, sipër, gjatë, përpara, pas</p>
9	<p>Lidhëza i lidh fjalitë, frazat dhe fjalët me njëra-tjetrën.</p>	<p>apo, e, dhe, por edhe, ose, derisa, domethënë, gjersa, gjithashtu, kurse, megjithatë, megjithkëtë, mirëpo, megjithëse, meqenëse, meqë, ndërsa, ndonëse, nëse, edhe pse, ndoqë, ngaqë, ngase, përderisa, përveçqë, përveçse, poqë, porsa, porse, porsi, posa, prejse, qëkurse, saku, sapo, sesa, siç, sikur, sikurse, tekqë, teksa, veçse</p>
10	<p>Pjesëza tregon një klasë të fjalëve.</p> <p>- pohuese</p> <p>- mohuese</p> <p>- pyetëse</p> <p>- dyshuese</p> <p>- zbutëse (relativuese)</p>	<p>kushedi, piksëpari, pothuaj, pothuajse, seç, thuajse</p> <p>po, posi, po që po, posepo, si urdhëron jo, mos, nuk, s', jo që jo, jo se jo, as që a, ë, e</p> <p>kushedi, mbase, ndoshta, sikur, vallë pa, as, le, para, dot</p>
11	<p>Pasthirrma është fjalë zhurmuese që shfaqet për shembull në komikë (anglisht: comics) ose në biseda të përditshme.</p>	<p>obobo! ububu! peng! hurra! eu! faleminderit! lamtumirë! tung! mirëmëngjesi! mirëmbërë! mirëdita!</p>

6. Grammatik

6.1 Wortarten im Überblick

Veränderbar: Substantive, Artikel, Adjektive, Numeralien, Pronomen (deklinierbar), Verben (konjugierbar).

Unveränderbar: (weder deklinierbar noch konjugierbar): Adverbien, Präpositionen, Konjunktionen, Partikeln und Interjektionen.

Wortart	Beispiele
1 Das Substantiv (Nomen) gibt allen realen und nicht fassbaren Dingen einen Namen.	Nacht, Tag, Jahr, Mittag, Nebel, Wald, Schwester, Hand, Vogel, Kuh, Mensch, Schatten, Bauch, Junge, Getreide, Birne
2 Das Adjektiv zeigt, wie die Dinge sind.	klein, gross, rot, frei, schwach, lang, weiss, schwarz
3 Das Pronomen ist ein Begleiter oder Stellvertreter des Nomens.	Personalpronomen: ich, wir, du, ihr, er/sie, sie Reflexivpronomen: mich, dich, sich Demonstrativpronomen: dieser, jener Possesivpronomen: mein, dein Interrogativpronomen: wer, was Relativpronomen: der, die, welche, welches, Indefinitpronomen: man, jeder, niemand
4 Das Zahlpronomen kann durch Zahlen dargestellt werden.	eins, zwei, drei, vier
5 Das Verb beschreibt eine Handlung, einen Zustand oder einen Vorgang. infinite Formen: - Infinitiv (Grundform) - Partizip 1 (Mittelwort 1) - Partizip 2 (Mittelwort 2) finite Formen: - veränderbar nach Person, Zeit, Modus, Handlungsart – auch Personalformen genannt.	haben, sein, sagen, essen, trinken, braten, verbrennen, finden, weben, schnitzen, kennen, lieben, fangen, waschen, sammeln, anziehen, pflücken, lachen singen singend gesungen Luan reist heute, morgen wird er sich ausruhen. (1. Satzteil: 3. Person Einzahl, Präsens. 2. Satzteil: 3. Person Einzahl, Futur 1)

	<p>Verbarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vollverben geben Handlung, Zustand oder Vorgang im Satz an. - Hilfsverben helfen, zusammengesetzte Formen zu bilden. - Modalverben werden in Verbindung mit einem Vollverb klar. <p>Verbzusätze haben oft eine Vorsilbe.</p> <p>Stammformen sind Voraussetzung, um ein Verb zu beherrschen. Es sind: Infinitiv, Präteritum und Partizip 2</p>	<p>Luan ruht sich aus.</p> <p>sein, haben</p> <p>mögen, dürfen, sollen, wollen, können, müssen</p> <p>verarbeiten</p> <p>gehen, ging, gegangen</p>
6	<p>Das Adverb beschreibt das Verb näher.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Adverb des Ortes (lokal). WO passiert etwas? - Adverb der Zeit (temporal). WANN passiert etwas? - Adverb des Grundes (kausal). WESHALB passiert etwas? - Adverb der Art (modal). WIE passiert etwas? - Frageadverb (interrogativ). WARUM passiert etwas? 	<p>gut, schlecht, gestern, morgen</p> <p>rechts, links, hier, dort, unten, oben, talwärts, bergab, bergauf</p> <p>jetzt, später, heute, morgen, sofort, nachher, damals, niemals, früher</p> <p>deshalb, darum, folglich, hiermit, nämlich, demnach, demzufolge</p> <p>möglicherweise, vermutlich, wahrscheinlich, scheinbar, gern, vergeblich</p> <p>weshalb, warum, womit, woher, wodurch</p>
7	<p>Der Artikel begleitet das Nomen und hilft, sein Geschlecht zu bestimmen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - nachgestellt (bei Substantiven) - vorangestellt (bei Adjektiven) 	<p>der Hund, der Junge, der Alte, der Lehrer, das Mädchen</p> <p>mortraa, vëllauu [die Schwester, der Bruder] i miri, i bukuri [der gute, der schöne]</p>

8	<p>Die Präposition verknüpft Wortgruppen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - verbunden mit einem Ort (lokal) - verbunden mit einer Zeitangabe (temporal) - verbunden mit einer Ursache (kausal) - verbunden mit einem Umstand (modal) 	<p>vor, über, unter, in, im, oberhalb, neben vor, bis, nach, am, während</p> <p>wegen, dank, trotz ausser, über, mit, ohne</p>
9	<p>Die Konjunktion verbindet Sätze, Wortgruppen und Wörter miteinander.</p>	<p>und, auch, aber, als, als dass, als ob, als wenn, anstatt dass, ausser, bevor, nachdem, bis, indem, indessen, indes, insofern, insoweit, soweit, da, dass, denn, desto, damit, doch, ehe, eh, entweder, oder, einerseits, andererseits, jedoch, falls</p>
10	<p>Der Partikel bezeichnet eine Klasse von Funktionswörtern.</p> <ul style="list-style-type: none"> - bejahend - verneinend - fragend - misstrauend - relativierend 	<p>sogar, sehr, ziemlich, eben</p> <p>ja, natürlich, sowieso nein, keinesfalls ja was, nicht wahr wer weiss, vielleicht aber, auch, bloss, eigentlich, nämlich, halt, etwa, denn, nochmals</p>
11	<p>Die Interjektion ist ein Geräuschwort, das z. B. in Comics oder Alltagsgesprächen vorkommt.</p>	<p>ach, pfui, au, o, haha, komm, grr, brr</p>

6.2 Llojet e fjalive

Lloji i fjalisë	Definicioni	Shembuj
Fjala pohore	paraqet shprehjen e një gjendjeje faktike ose të supozuar. Intonacioni i saj është duke rënë. Folja skajore qëndron në vendin e dytë, e paraprirë nga kryefjala ose ndajfolja.	Ai udhëton për në Bernë. Ai dëshiron të pushojë (në Bernë). Ajo vjen nesër nga shkolla.
Fjala pasthirmore	shpreh një emocion (frikë, habi, kënaqësi, gëzim). Skajorja qëndron në vendin e dytë ose në krye të fjalisë. Intonacioni ngelet i njëjtë	Sa shumë qenke rritur! Qenke rritur shumë!
Fjala urdhërore	shpreh një lutje, një kërkesë apo një urdhër. Folja skajore qëndron në krye të fjalisë. Intonacioni është duke rënë.	Eja këtu! M'i jep paratë!
Fjala dëshirore	shpreh atë që kërkon folësi, pa iu kërkuar atij ta kryejë atë që i kërkohet. Folja qëndron te lidhorja (konjunktivi II). Folja skajore është zakonisht në fund të fjalisë (përndryshe në krye të fjalisë ose, në rastin e formës së zëvendësuar pohore në vendin e dytë (atëherë shfaqet si lidhore [konjunktivi I]). Intonacioni bie.	Sikur ajo të ishte këtu! Sikur të vinte treni! Sikur ajo të mos e kishte drejtuar veturën! Zoti i ndihmoftë (konjunktivi II)!
Fjala pyetëse	ndahet në katër lloje: a) fjalia pyetëse vendimmarrëse: përcakton të gjithë përmbajtjen e një çështjeje; b) fjalia pyetëse konfirmuese: siguron që përgjigjja e dhënë tashmë është kuptuar saktë; c) fjalia pyetëse plotësuese: përcakton pjesët e një grupi faktesh të panjohur; d) fjali pyetëse retorike: mundëson një mori pyetjesh, veçanërisht në gjuhën e folur, të cilat kuptohen vetëm në mënyrë retorike, domethënë nuk duhet kuptuar si pyetje të mirëfillta.	a) A ke mjaft para me veti? b) Ti ke qenë në Shqipëri? c) Zana ishte e sëmure? d) A nuk të kam thënë gjithmonë?

6.2 Satzarten

Satzart	Definition	Beispiel
Aussagesatz	stellt Äusserungen eines realen oder behaupteten Sachverhaltes dar. Die Intonation ist fallend (terminal). Das finite Verb steht an zweiter Stelle, davor steht das Subjekt oder Adverb (Prowort).	Er fährt nach Bern. Er will sich ausruhen (in Bern). Morgen kommt sie aus der Schule.
Ausrufesatz	drückt eine Emotion (Angst, Erstaunen, Entzücken, Bewunderung, Freude) aus. Das Finitum steht an zweiter Stelle oder an der Spitze. Die Intonation ist gleichbleibend.	Du bist aber gross geworden! Bist du aber gross geworden!
Aufforderungssatz	drückt eine Bitte, eine Aufforderung oder einen Befehl aus. Das finite Verb steht an der Satzspitze. Die Intonation ist steigend-fallend.	Komm her! Gib mir das Geld!
Wunschsatz	drückt das vom Sprecher Gewünschte aus, ohne Aufforderung es zu erfüllen. Das Verb steht im Konjunktiv II. Das finite Verb steht im Regelfall am Satzende (ansonsten an der Satzspitze oder auch im Falle der Aussage-Ersatzform an der zweiten Stelle [dann erscheint Konjunktiv I]). Die Intonation ist steigend-fallend.	Wenn sie doch hier wäre. Wenn der Zug doch kommen würde. Wäre sie nur nicht mit dem Auto gefahren. Gott stehe ihm bei! (Konjunktiv II)
Fragesatz	Unterteilt sich in 4 Typen: a) Entscheidungsfragesatz: ermittelt den gesamten Inhalt eines Sachverhalts; b) Vergewisserungsfragesatz: stellt sicher, dass die bereits gegebene Antwort richtig verstanden wurde; c) Ergänzungsfragesatz: ermittelt Teile eines Sachverhalts, die unbekannt sind; d) rhetorischer Fragesatz: ermöglicht eine Vielzahl von Fragen, vor allem in der gesprochenen Sprache, die lediglich rhetorisch gemeint, also nicht als Frage zu verstehen sind.	a) Hast du genug Geld dabei? b) Du warst in Albanien? c) Zana war krank? d) Habe ich es dir nicht schon immer gesagt?

6.3 Tipat e fjalive

Lloji i fjalisë	Definicioni	Shembuj
Fjala e thjeshtë	përbëhet nga kryefjala dhe kallëzuesi ose vetëm nga kallëzuesi (kryefjala vetëkuptohet).	Nora flet. Flet.
Fjala e thjeshtë e zgjëruar	përbëhet nga kryefjala e kallëzuesi dhe gjymtyrë të tjera (pjesë të tjera të ligjëratës).	Nora flet me shumë kujdes. Dje arritëm në Lucern me tren. (përcaktim ndajfoljor)
Fjala e përbërë	përbëhet nga më shumë se një fjali e thjeshtë apo fjali e thjeshtë e zgjëruar.	Ata nuk deshën ta lënë të shkojë. (disa paskajore) Ata duatrokasin duke ndejtur në këmbë. (folje + pjesorja I) Mbërritëm, krejt zviceraçe, hëngrëm darkë dhe ramë të flemë. (renditje asidentike)

6.3 Satztypen

Satztyp	Definition	Beispiele
Einfacher Satz	besteht aus dem Subjekt und Prädikat (oder nur aus dem Subjekt).	Nora spricht. Spricht.
Einfacher erweiterter Satz	besteht aus dem Prädikat und anderen Gliedern.	Nora spricht sehr vorsichtig. Gestern sind wir (mit dem Zug) in Luzern angekommen. (adv. Bestimmung)
Zusammengesetzter Satz (Satzperiode)	enthält weit mehr als nur Subjekt und Prädikat.	Sie haben ihn nicht gehen lassen wollen. (mehrere Infinitive) Stehend applaudieren sie. (Partizip I + Verb) Wir kamen an, schweizerisch, assen zu Abend und gingen ins Bett. (asyndetische Reihung)

6.4 Kohët gramatikore

Koha	Definicioni	Shembull
e tashme (prezent)	tregon se çka ndodh tash.	Plazhi është i lagësht, bie shi.
e kryer (perfekt)	tregon se çka ka ndodhur në të kaluarën dhe tashmë ka përfunduar.	Pardje kam arritur në Kosovë.
e pakryer (imperfekt, preteritum)	tregon një veprim të zgjatur ose të përsëritur gjatë të shkuarës.	Ai kishte fat.
e kryer e thjeshtë (aorist)	tregon çka ndodh deri tash.	Erdha në shtëpi.
e kryer e plotë (plusquamperfekt)	përshkruan diçka që kishte ndodhur në të kaluarën dhe ka përfunduar.	Hapësira ajrore kishte qenë e mbyllur.
e kryer e tejshkuar (aorist 2)	tregon një veprim a gjendje të përfunduar para një veprimi të kryer në kohën e kryer.	Fluturimi qe anuluar.
e ardhme (futur 1)	tregon se çfarë do të ndodhë më vonë.	Do të thërras në telefon.
e ardhme e përparme (futur 2)	tregon se çfarë do të ndodhë në të ardhmen dhe do të përfundojë.	Pasnesër do t'i kem vizituar të afërmit e mi.

6.4 Grammatische Zeiten

Zeit	Definition	Beispiel
Gegenwart (Präsens)	berichtet, was jetzt geschieht.	Der Strand ist nass, es regnet.
Vergangenheit (Perfekt)	berichtet, was in der Vergangenheit passiert und bereits abgeschlossen ist.	Vorgestern bin ich in Kosova angekommen.
Vorgegenwart (Imperfekt, Präteritum)	weist auf eine längere oder wiederholte Tätigkeit in der Vergangenheit hin.	Er hatte Glück.
Aorist	berichtet, was bis jetzt geschah.	Ich kam nach Hause.
Vorvergangenheit (Plusquamperfekt)	beschreibt etwas, was in der Vergangenheit passiert und abgeschlossen worden ist.	Der Luftraum ist geschlossen worden.
Aorist 2	beschreibt eine abgeschlossene Tätigkeit, die in der Vorvergangenheit ausgeführt wurde.	Der Flug war annulliert worden.
Zukunft (Futur 1)	berichtet, was später, in der Zukunft passieren wird.	Ich werde dich anrufen.
Vorzukunft (Futur 2)	erzählt, was in Zukunft passieren und abgeschlossen wird.	Ich werde übermorgen meine Verwandten besucht haben.

6.5 Pasqyrë e terminologjive gramatikore

6.5 Grammatische Begriffe im Überblick

Përdoren në të dy gjuhët / Geläufig in beiden Sprachen	Shqip	Deutsch
	tingujt	die Laute
Vokal	zanorja	der Selbstlaut
Konsonant	bashkëtingëllorja	der Mitlaut
Diphthong	zanorja dyshe	der Zwiellaut
Graphem	shkronja	der Buchstabe
	rrokjet	Die Silben
Präfix	parashtesa	die Vorsilbe
Suffix	prapashtesa	die Nachsilbe
	mbarësia	die Endung
	theksi	die Betonung
	llojet e fjalëve	Die Wortarten
Nomen	emri	das Namenwort
Genus	gjinia gramatikore	das gramm. Geschlecht
Maskulinum	mashkullorë	männlich
Femininum	femërore	weiblich
Neutrum	asnjanëse	sächlich
Numerus	numri	Zahl
Singular	njëjës	Einzahl
Plural	shumës	Mehrzahl
Deklination	lakimi	die Beugung
Nominativ	emërore	der Werfall
Genitiv	gjinore	der Wesfall
Dativ	dhanore	der Wemfall
Akkusativ	kallëzore	der Wenfall
Ablativ	rrjedhore	

Akektiv	mbiemri	das Eigenschaftswort
Komparation	krahasimi	Vergleichsform
1. Positiv	1. shkalla e parë	1. Stufe
2. Komparativ	2. shkalla e dytë	2. Stufe
3. Superlativ	3. shkalla e tretë	3. Stufe
Pronomen	përemri	das Fürwort
Personalpronomen	vetor	persönliches Fürwort
Reflexivpronomen	vetvetor	rückbezügliches Fürwort
Possessivpronomen	pronor	besitzanzeigendes Fürwort
Demonstrativpronomen	tregues/udhëzues	hinweisendes Fürwort
Artikel	nyja (e shquar) (e pashquar)	das Geschlechtswort (bestimmt) (unbestimmt)
Relativpronomen	përemri lidhor	bezügliches Fürwort
Interrogativpronomen	përemri pyetës	fragendes Fürwort
Numerale	numëror	Zahlwort
Indefinitpronomen	përemri i pacaktuar	unbestimmtes Fürwort
Verb	folja	das Tätigkeitswort
Infinitiv	forma bazë	die Grundform
Partizip I	pjesorja I	das Mittelwort 1
Partizip II	pjesorja II	das Mittelwort 2
Konjugation	zgjedhimi	die Beugung
	personi	die Person
Reflexiv	vetvetore	das rückbezügliche Tunwort
Auxiliar	ndihmëse	das Hilfstätigkeitswort
Modal	mënyrore	die Art und Weise
Tempus	koha	die Zeit
Präsens	e tashmja	die Gegenwart
Präteritum	e pakryera	die Vergangenheit
Perfekt	e kyera	die Vorgegenwart
Plusquamperfekt	më se e kryera (e kryera e plotë)	die Vorvergangenheit

Futur I	e ardhmja	die Zukunft
Futur II	e ardhmja e përparme	die Vorzukunft
Starkes Verb	folja e shquar	das starke Tunwort
Schwaches Verb	fojla e pashquar	das schwache Tunwort
Modus	mënyra	die Aussageweise
Indikativ	dëftore	die Wirklichkeitsform
Konjunktiv I	lidhorja në të tashmen	die Möglichkeitsform 1
Konjunktiv II	lidhorja në të kaluarën	die Möglichkeitsform 2
Imperativ	urdhërorja	die Befehlsform
Aktiv	mënyra veprare	die Zustandsformen (Aktiv und Passiv)
Passiv	diateza pësore	das Geschlechtswort (bestimmt) (unbestimmt)
	pjesëza	die Restgruppe
Präposition	parafjala	das Vorwort
Konjunktion	lidhëza	das Bindewort
koordinierende Konjunktion	lidhëza bashkërenditëse	das nebengeordnete B'wort
subordinierende Konjunktion	lidhëza nënrenditëse	das untergeordnete B'wort
Adverb	ndajfolja	das Umstandswort
lokal	e vendit	
temporal	e kohës	
modal	e mënyrës	
kausal	e shkakut	
Interjektion	pasthirrma	das Ausrufewort
Syntax	Fjaliformimi/sintaksa	der Satzbau
Subjekt	kryefjala	der Satzgegenstand
Prädikat	kallëzuesi	die Satzaussage
	plotësori	die Ergänzung
Genitivobjekt	kundrina e gjinore	im Wesfall
Dativobjekt	kundrina e dhanore	im Wemfall
Akkusativobjekt	kundrina e kallëzore	im Wenfall

Präpositionalobjekt	kundrina me parafjalë	mit Vorwort
Lokaladverb	ndajfoljet e vendit	die Ortsbestimmung
Temporaladverb	ndajfoljet e kohës	die Zeitbestimmung
Modaladverb	ndajfoljet e mënyrës	die Bestimmung der Art und Weise
Kausaladverb	ndajfoljet e shkakut	die Begründung
Attribut	ndajshtimi	das Beiwort
Propositionen	Ilojet e fjalive	die Satzarten
Partizipialproposition	fjalja e pavarur	der Hauptsatz
Subpartizipialproposition	fjalja e varur	der Nebensatz
Relativproposition	fjalja lidhore	der bezügliche Nebensatz

6.6 Shënime të tjera rreth gramatikës

Gjuha shqipe ka...

- tri gjini: mashkullore, femërore dhe asnjënëse; në bisedat e përditshme gjinia mashkullore dhe femërore përdoren më së shpeshti;
- dy numra: njëjës, shumës;
- pesë rase: emrore, gjinore, kallëzore, dhano-re, rrjedhore.
- Forma e shquar e emrave përcaktohet nga nyja e bashkëngjitur. Shembull: nyja jo-shquese: nxënës, grua etj.; nyja shquese: nxënësi, gruaja.
- Gjuha shqipe bën dallimin midis emrit si fjalë bazë, për shembull: vëlla, motër, gjysh, qytet, ditë, si fjalë derivuese: stër-gjysh, punë-tor, qytet-ar dhe si fjalë e bashkëngjitur: kryeqytet, at-dhe.
- Emrat e formojnë shumësin me morfemat -ë, -e, -a, -na/-ra, -nj, -inj dhe -enj.
- Pjesëza më/ gegërisht ma përdoret për krahasim dhe mund të shkallëzohet/ngritet (më i madh, më i madhi (prej djemve) + gjinore). Për formën superlative qëndrojnë disa forma në dispozicion.
- Përemrat përdoren në mënyrë fleksibile dhe qëndrojnë para foljes, p.sh. ecim mund të identifikohet menjëherë si shumësi i vetës së parë, domethënë jo domosdoshmërisht duhet ta përdorim **ne** ecim.

6.6 Weitere grammatische Hinweise

Albanisch hat...

- drei Geschlechter: maskulin, feminin und neutral; in Alltagsgesprächen werden das maskuline und feminine Geschlecht häufiger gebraucht;
- zwei Numeri: Singular, Plural;
- fünf Fälle (Kasus): Nominativ, Genitiv, Akkusativ, Dativ, Ablativ.
- Die bestimmte Form der Substantive wird durch den angehängten Artikel angegeben. Beispiel: unbestimmter Artikel: **një** nxënës, **një** grua, **një** burrë [ein Schüler, eine Frau, ein Mann] usw. (**një** wird nicht zwingend verwendet); bestimmter Artikel: nxënësi, gruaja [der Schüler, die Frau].
- Albanisch unterscheidet zwischen dem Nomen als Stammwort, zum Beispiel: vëlla, motër, gjysh, qytet, ditë [Bruder, Schwester, Grossvater, Stadt, Tag], als abgeleitetes Wort: stër-gjysh, punë-tor, qytet-ar [Urgrossvater, Arbeiter, Bürger] und als zusammengesetztes Wort: kryeqytet, at-dhe [Hauptstadt, Vaterland].
- Die Substantive bilden den Plural mit den Morphemen -ë, -e, -a, -na/-ra, -nj, -inj und -enj.
- Die Partikel më / Gegërisht ma werden für die Komparation verwendet und sind steigerbar (**i** madh, **më** / **ma i** madh, **më i** madhi (prej djemve) + Genitiv) [gross, grösser am grössten]. Für den Superlativ stehen mehrere Bildungen zur Verfügung (tepër, fort, shumë [sehr]).
- Pronomen werden flexibel gebraucht und stehen vor dem Verb, zum Beispiel ecim [wir gehen] ist sofort identifizierbar als 1. Person Plural, d.h. man muss Subjektpronomen nicht zwingend mit **ne** ecim verwenden.

7. Glosar

Në këtë glosar janë përmbledhur disa terma kryesorë që shfaqen në doracak. Këta terma shpjegohen qëllimisht në kontekstin e këtij doracaku. Si referencë për sqarimin e tyre përdorëm „Fjalori i gjuhësisë“ nga Hadumod Bussmann (shih bibliografinë).

Shqip

Mbiemri tregon se si është një gjë (objekt), një qenie e gjallë ose një veprim (proces). Në shqip rreshtohen mbiemrat në aspektin sintaksor pas emrit (Futbollisti **i madh**), kurse në gjermanisht në mes të emrit dhe nyjes (Der **grosse** Fußballspieler).

Nyja shërben për të përcaktuar gjininë dhe numrin e emrit. Ajo është e pacaktuar (p.sh. **një** muzikant) ose e caktuar (muzikanti). Siç shihet, nyja e caktuar vendoset në gjuhën shqipe në fund të emrit, kurse në gjermanisht përpara emrit.

Dialekti (mënyra e të folurit) përdoret zakonisht në një hapësirë të kufizuar dhe ndryshon nga standardi për shkak se disa fjalë dhe kuptime fjalësh të caktuara përdoren gramatikisht dhe fonetikisht ndryshe (p.sh. gegërisht dhe toskërisht kundrejt shqipes letrare).

Dialogu është një lloj shkëmbimi gjatë bisedës midis dy personave (p.sh. njëherë flet njëri, mandej reagon tjetri e kështu me radhë).

Gramatika i përshkruan rregullat formale të gjuhës. Ajo është disiplina e rregullave morfologjike dhe sintaksore të çdo gjuhe të natyrshme dhe mundëson kombinimin e fjalëve brenda fjalisë. Shembull: Unë i bie kitarës dhe këndoj.

7. Glossar

Im vorliegenden Glossar werden einige zentrale Begriffe zusammengestellt, die in der Handreichung vorkommen. Diese werden bewusst im Kontext unserer Handreichung erklärt. Als Referenz wurde hierbei das «Lexikon der Sprachwissenschaft» von Hadumod Bussmann herangezogen (siehe Literaturverzeichnis).

Deutsch

Das **Adjektiv** (auch: Eigenschaftswort) sagt, wie ein Ding, Lebewesen oder Vorgang ist. Im Albanischen stehen die Adjektive syntaktisch nach dem Nomen (Futbollisti **i madh**), im Deutschen hingegen zwischen dem Nomen und dem Artikel (Der **grosse** Fußballspieler).

Der **Artikel** (auch: Begleiter) dient dazu, Geschlecht und Zahl eines Nomens festzustellen. Er ist unbestimmt (z. B. **ein** Musiker) oder bestimmt (**der** Musiker). Wie man sieht, kommt der bestimmte Artikel im Albanischen am Ende eines Substantivs, im Deutschen hingegen davor.

Der Dialekt (Redeweise) wird räumlich begrenzt gebraucht und unterscheidet sich vom Standard, weil bestimmte Wörter, Wortbedeutungen grammatikalisch und lautsprachlich anders gebraucht werden (z. B. Gegisch bzw. Toskisch versus Standardalbanisch).

Der Dialog ist ein Wechselgespräch (Rede und Gegenrede) zwischen zwei Personen.

Die Grammatik beschreibt die formalen Regeln einer Sprache. Sie ist die Lehre von morphologischen und syntaktischen Regularitäten einer natürlichen Sprache und hilft, Wörter in Sätzen zu kombinieren. Bsp.: Ich spiele Gitarre und singe.

Metaforat janë përshkrime figurative të fjalëve që ndihmojnë për ta bërë një thënie më të gjallë, të saktë dhe të nuacuar. Ato bazohen në një marrëdhënie ngjashmërie ndërmjet dy shprehjeve me kuptime të ngjashme (p.sh. «moti i vranët» për «situata është e turbullt»).

Prapashtesa (sufiksi) është një element morfologjik dhe i bashkëngjitet pjesës bazë të fjalës; ajo zakonisht nuk është e pavarur. P.sh.: punë-tor, punishte, pun-o-j, shkrim-tar, përdor-im, ngroh-je. Prapashtesa ka funksion fjalëndërtues (gjatë lakimit) dhe funksion fjalie (fjalëformim).

Fjalësi produktiv (aktiv) është pjesa që përdoret në mënyrë aktive kur dikush flet apo shkruan.

Përemri është përfaqësues i emrit ose mbiemrit dhe i përcakton këta më saktësisht. P.sh.: Ana e thërret Agimin për ta pyetur a dëshiron të këndojë; **ai** (=mësuesi), i tillë (=i sjellshëm, p.sh. Agimi).

Frazeologjia është kombinim fiks i disa fjalëve të cilat së bashku kanë një kuptim të caktuar, shpesh figurativ: P.sh.: brilant, shkëlqyeshëm, qartë si loti.

Fjalësi receptiv (pasiv) është pjesa që njeriu e kupton, por që ende nuk është në gjendje ta përdorë në mënyrë aktive kur dëgjon apo lexon.

Fjalja është një njësi relativisht e plotë e cila në aspektin e përmbajtjes, strukturës gramatikore dhe intonacionit është pjesërisht ose plotësisht e pavarur.

Rrokja është një njësi prej një apo më shumë tingujsh ose shkronjash. Ajo e formon një pjesë të fjalës. P.sh.: pu-shi-mi. Kur dikush në telefon nuk flet shumë dhe thotë vetëm «mirë», «tung», atij i thonë «Besa ty duhet njeri me t'i rrokë fjalët njërrokshe e me t'i ba dyrrokshe!»

Fjala bazë nuk është e përbërë prej elementeve shitesë ose e nxjerrë prej ndonjë fjale tjetër. P.sh.: shko, bukur etj.

Die Metaphern sind bildhafte Wortumschreibungen, die eine Aussage farbig, treffend und auch nuanciert machen können. Sie basieren auf einer Ähnlichkeitsbeziehung zwischen zwei Ausdrücken, die über ähnliche Bedeutungsmerkmale verfügen (Bsp.: «Der Himmel weint» für «Es regnet»).

Die Nachsilbe (Suffix) ist ein morphologisches Element und wird an einen Wortstamm angehängt; sie kommt in der Regel nicht frei vor. Bsp.: Arbeit-er, Arbeits-werkstatt, arbeit-en. Die Nachsilbe hat eine Wortbaufunktion (Beugung) und eine Satzfunktion (Wortbildung).

Der **produktive** (auch: **aktive**) **Wortschatz** ist derjenige Teil, den man beim Sprechen und Schreiben verwendet.

Das Pronomen (auch: **Fürwort**) steht stellvertretend für das Nomen oder das Adjektiv und bestimmt diese genau. Bsp.: Ana telefoniert Agim, um **ihn** zu fragen, ob **er** singen will; **er** (=der **Lehrer**), als solcher (=freundlich, z. B. Agim).

Die **Redewendung** ist eine feste Verbindung mehrerer Wörter, die zusammen eine bestimmte, oft bildliche Bedeutung haben. Beispiel: brillant, glänzend, sonnenklar.

Der **rezeptive** (auch: **passive**) **Wortschatz** ist derjenige Teil, den man beim Zuhören und Lesen versteht, jedoch aktiv noch nicht verwenden kann.

Der Satz ist eine selbstständige Einheit, die hinsichtlich des Inhalts, der grammatischen Struktur und der Intonation relativ vollständig und unabhängig ist.

Die Silbe ist eine Einheit von einem oder mehreren Lauten bzw. Buchstaben. Sie bildet einen Teil des Wortes. Bsp.: Ur-laub. Wenn jemand wortkarg ist und am Telefon nur «gut», «tschüss» sagt, sagt man «Du bist aber ein einsilbiger Muffel!»

Das Stammwort ist nicht zusammengesetzt oder abgeleitet. Bsp.: geh, schön usw.

Emri u jep objekteve reale dhe abstrakte, qenieve të gjalla ose situatave një emërtim (p.sh. sot, dru, pushime, liqen, jetë, gëzim, ngjarje).

Sintaksa është ajo pjesë e gramatikës e cila merret me kombinimin e fjalëve në fjali. Në kontekstin e këtij doracaku ajo përqëndrohet në strukturën e ndërtimit të fjalive. Pra, përshkrimi sintaksor bazohet në metoda të veçanta të analizës së fjalisë (p.sh. «Fëmijët lozin» është fjali e thjeshtë e cila përbëhet vetëm nga një kryefjalë dhe një kallëzues).

Folja tregon një aktivitet ose gjendje të caktuar (p.sh. shkruaj, ec, mendoj, jam, ndodhem).

Parashtesa vendoset para fjalës bazë për t'u mundësuar formimi i një fjale (p.sh. për-dor, mbi-vlerë, nën-kuptim, për-çmoj, nën-çmoj).

Fjala është një njësi kuptimplote e leksikut (p.sh. lexoj).

Lloji i fjalës i rendit këto të fundit (fjalët) sipas kritereve gramatikore. Fjalët ndahen në emra, folje, mbiemra, numërorë, përemra, nyje, parafjalë, lidhëza, pjesëza. Ato klasifikohen sipas karakteristikave formale (p.sh. nga fjala shkruaj bëhet shkruan, ka shkruar) dhe karakteristikave kuptimore (p.sh. emri: zëri, mbiemri: flet zëshëm etj.).

Togfjalëshi përshkruan një grup fjalësh sinonime (me kuptim të njëjtë) që i përkasin një fushe të caktuar fjalësh apo gjësesh. P.sh.: ujë, prrockë, lum, burim, përrua, liqen, det, oqean.

Das Substantiv gibt realen und abstrakten Gegenständen, Lebewesen oder Situationen einen Namen (z. B. Sport, Holz, Urlaub, See, Leben, Freude, Ereignis).

Die Syntax (auch: Satzlehre) ist jener Teil der Grammatik, der sich mit der Kombination der Wörter im Satz beschäftigt. Im Kontext dieser Handreichung ist sie die Ebene des Satzbaus. Der syntaktischen Beschreibung liegen spezifische Methoden der Satzanalyse zugrunde (z. B. «Kinder spielen» ist ein einfacher Satz, der aus einem Subjekt und einem Prädikat besteht).

Das Verb zeigt eine Tätigkeit oder einen Zustand (z. B. schreiben, gehen, denken, sein, sich befinden).

Die Vorsilbe (auch: Präfix) wird vor einen Wortstamm gesetzt, um ein Wort zu bilden (z. B. gebrauchen, Mehr-wert, An-deutung, ver-achten, über-schätzen, unter-schätzen).

Das Wort ist eine bedeutungstragende Einheit des Wortschatzes (z. B. lesen).

Die Wortart ordnet die Wörter nach grammatischen Kriterien. Die Wörter unterteilen sich in Substantive, Verben, Adjektive, Adverbien, Zahlwörter, Pronomen, Artikel, Präpositionen, Konjunktionen, Partikeln. Sie werden nach Formmerkmalen klassifiziert (z. B. aus Schreiben wird schreibst, schrieb, geschrieben) und Bedeutungsmerkmalen (z. B. Substantiv: der Laut, Adjektiv: laut sprechen usw.).

Das Wortfeld (auch: lexikalisches Feld) bezeichnet eine Menge sinnverwandter Wörter, die zu einem bestimmten begrifflichen oder sachlichen Bereich gehören. Bsp.: Wasser, Fluss, Quelle usw.

Literatura e përdorur

Benutzte Literatur

Beci, Bahri (2010). Gramatika e gjuhës shqipe. Tiranë. EDFA.

Buchholz, Oda / Fiedler, Wilfried (1987). Albanische Grammatik. Leipzig: VEB Verlag für Enzyklopädie.

Bussmann, Hadumod (Hrsg.). (2008). Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart: Kröner.

Çeliku, Mehmet / Domi, Mahir / Floqi, Spiro / Mansaku, Seit / Përnaska, Remzi / Prifti, Stefan, Demiraj, Shaban (1971). Gramatika e gjuhës shqipe. Fonetika, morfologjia. Prishtinë: Enti i teksteve dhe i mjeteve mësimore të Kosovës.

Gallmann, Peter / Sitta, Horst (2010). Deutsche Grammatik. Zürich: Lehrmittelverlag.

Gjinari, Jorgji (2015). Studime për gjuhën shqipe dhe dialektet e saj. Tiranë: Kristalina-KH.

Kelmendi, Ahmet / Hasimja, Mazllum (1989). Gramatika e gjuhës shqipe (sintaksa) për klasën II të arsimit të mesëm të orientuar. Prishtinë: Enti i teksteve dhe i mjeteve mësimore i Kosovës.

Likaj, Ethem (2015). Zhvillime të mjeteve gramatikore të shqipes. Tiranë: Kristalina-KH.

Totoni, Menella (2002). Gramatika e gjuhës shqipe (vëllimi II). Sintaksa. Tiranë: maluka.

Dëshmitë për fotografitë

Bildnachweis

Moduli II / Baustein II:

Bild 1: <https://de.wikipedia.org/wiki/Gegisch>

Bild 2: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stadiumi_%22Fadil_Vokrri%22.jpg

Bild 3: <https://de.wikipedia.org/wiki/Selman-St%C3%ABrmasi-Stadion>

Bild 4: <https://pixabay.com/de/photos/olympiastadion-m%C3%BCnchen-stadion-565522/>

Bild 5: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stadiumi_Qemal_Stafa.jpg

Bild 6: <https://animus-klub.de/494-kosova-shtet-i-ri/>

Bild 7: <https://pixy.org/5888553/>

Bild 8: <https://pxhere.com/de/photo/1250042>

Bild 9: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Granada_\(Band\)_\(ZMF_2017\)_jm70337.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Granada_(Band)_(ZMF_2017)_jm70337.jpg)

Bild 10: https://vi.m.wikipedia.org/wiki/T%E1%BA%ADp_tin:Luzern_Schwarzenberg_Scharmoos_Bauernhof_Lamas.jpg

Bild 11: <https://www.flickr.com/photos/wheatfields/112413806/>

Bild 12: <https://zh11.ch/sola>

Bild 13: <https://pixabay.com/sv/photos/landskap-schweiz-oetwil-limmat-4184141/>

